

December 1992, 11e jaargang Nummer 109

Mededelingen Opbouwwerk

Buurtbeheer
is ingeburgerd

Een kruising
van wegen

Leerschool
De Wijk

MeMo**INHOUD**

- 3: Contract-denken in het buurtbeheer in Breda, *Ton Bussemakers (Vertizontaal)*
- 6: Buurtbeheer is ingeburgerd, *Dick Bussing (LOCO)*
- 7: Ouderen in buurtbeheer, *Ans van de Scheur (Expertisecentrum Samenlevingsopbouw)*
- 9: Een kruising van wegen, *Joke Ellenkamp (Projectbureau Gezonde Stad)*
- 13: Landelijk Centrum Opbouwwerk opgericht, *Wil van de Leur*
- 14: Kindercentrum Jan Ligthart, *Greet Hettinga*
- 15: Voorlichtingscampagne bereikt hele doelgroep, *(SoZaWe)*
- 16: Vervoer op maat in Rotterdam, *Kwaliteitspanel Rotterdam*
- 18: Check and double-check, *Fenny Gerrits*
- 19: Hulpverlening schiet te kort, *RUG*
- 20: Organisatiecultuur meetbaar, *RUG*
- 21: Opbouw- en activeringswerk, *Fenny Gerrits*
- 22: Genoteerd, *Wilma Schakenraad (NIMO)*
- 23: Fonds WAO-Beweging, *LSV-WAO*
- 24: Input, (literatuursignalering), met dank aan Wilma Schakenraad (NIMO)
- 25: Het Huismeesternetwerk, *(Bureau Basisopleidingen Wonen)*
- 26: Stadsvernieuwing en voorraadbeheer, *Werkbureau Stadsvernieuwing en voorraadbeheer*
- 27: Leerschool De Wijk, Het Nieuwe Westen Rotterdam
- 28: Evenwicht en respect, *NOVIB.*

MO is een mededelingenblad van, voor en over de lokale opbouwwerkpraktijk. Het verschijnt tenminste tien maal per jaar; zes gewone en vier themanummers.

Samenstelling en redactie:
Fenny Gerrits (eindredactie),
Greet Hettinga, Wil van de Leur en
Kees Stuurup.
Administratieve ondersteuning:
Sonja Swarts, Patty Schellekens en
John Struiken.

Illustratie omslag: In Gerardus
Majella te Breda wordt grafitti
verwijderd door de jeugd (foto:
Vertizontaal).

Omslag en druk: Stimio bv, Meteren.

De jaarabonnementsprijs bedraagt
f 62,50 voor het eerste en f 57,50
voor het tweede en verdere abbonementen. Losse nummers kosten
f 8,50 en themanummers f 12,50.
MO-specials kosten f 14,50.
(Prijzen exclusief portokosten.)
Opzegging van abonnementen dient
schriftelijk vóór 1 december te
geschieden.
ISSN: 0168-06SX.

Redactie en administratie:
Prinsegracht 51, 2512 EX Den Haag.
Telefoon: 070-3804431.
Fax: 070-3809973.

De contouren van de vernieuwing schemeren reeds door. Dat deden ze echter al een tijdje. De redactie heeft hieruit de passende consequentie getrokken, dat MO/Mededelingen Opbouwwerk aan een andere naamgeving toe was. Met ingang van nummer 110 zal ons blad **MO/Samenlevingsopbouw** heten. In dat nummer kunt u ook een uitgebreidere motivatie verwachten van de stap, die dan inmiddels zal zijn gezet. In de achterliggende (ruwweg) tien jaren was Mededelingen Opbouwwerk een onmisbare bron van mededelingen, analyses en beleidsmatige overzichten voor de beroepsbeoefenaar. Inmiddels is die beroepspraktijk weer aan sterke veranderingen onderhevig, ditmaal onder invloed van met name de Sociale Vernieuwing. Er is echter één gegeven dat in die achterliggende jaren niet is veranderd. Dat is de noodzaak tot legitimatie van het opbouwwerk als maatschappelijk nuttig en nodig. Nuttig, omdat het opbouwwerk zeer bruikbare, praktische oplossingen uitdenkt, voor onze maatschappelijke problemen. Nodig, omdat de solidariteitsgedachte permanent onder de aandacht van systeem en burger **moet** worden gebracht door een instantie die onbaatzuchtig met macht kan omgaan. Die legitimatie komt niet slechts tot stand door voorbeelden van 'geslaagd' opbouwwerk weer te geven in MO, maar ook door weergave van professionele inzichten ter verkenning van maatschappelijke situaties en problemen, waar opbouwwerk goede kans van slagen zou kunnen hebben, *mits ingezet*. Deze verruiming van het aandachtsgebied, die al gedurende een tijdje merkbaar was, wordt expliciet gemaakt door het omdopen van Mededelingen Opbouwwerk tot **Samenlevingsopbouw**. Een Gelukkig **Nieuwjaar** toegewenst! (Wordt vervolgd.)

De redactie

Contract-denken in het buurtbeheer in Breda

door Ton Bussemakers, opbouwwerker te Breda

Op 7 november jl. is er door de gemeente Breda, de woningbouwvereniging St. Joseph, de woningbouwvereniging Volkshuisvesting Breda, de bewonersorganisatie Fellenoord-Schorsmolen en de welzijnsinstelling "Vertizontaal" een samenwerkingsovereenkomst getekend voor buurtbeheer in de buurt Gerardus Majella. Op zichzelf is deze gebeurtenis niet uniek. In vele wijken en buurten vindt buurtbeheer plaats. Partijen werken daarin samen, al dan niet op contractuele basis, aan de instandhouding en verbetering van de kwaliteit van de buurt/wijksamenleving. Wat echter in het oog springt is de wijze waarop het buurtbeheer in deze Bredase buurt ingevuld gaat worden. De aanpak van het buurtbeheer is gebaseerd op de ervaringen met de integrale buurtgerichte aanpak in de aanloofphase.

Eind jaren '70, begin jaren '80 heeft er binnen de Gerardus Majella stadsvernieuwing plaatsgevonden. Verreweg het grootste deel van de woningen is afgebroken en door nieuwbouw vervangen. Het stadsvernieuwingproces kenmerkte zich ook hier door een vooral planmatige, door de overheid gedomineerde technocratische top-down aanpak. Het resultaat was dan ook dat met name het fysieke woon- en leefklimaat werd verbeterd. De bewonersorganisatie heeft hard voor sociale, betaalbare woningbouw gevochten, maar is daar gezien de hoogte van de huidige huren van deze woningen, nauwelijks in geslaagd. In het stadsvernieuwingproces heeft zij (als in zovele andere plaatsen), geen essentiële rol kunnen spelen. Daarvoor bood de stadsvernieuwing hen te weinig beïnvloedingsruimte. De frustraties over deze marginale invloed zorgde ervoor dat een aantal bewoners hun activiteiten stopten. Een ander deel ging ten gevolge van de nieuwbouw verhuizen. Weer anderen hadden zich ingezet voor een betere woning en vonden dat ze (ondanks de hoge huren) hun doel hadden bereikt. Ook de maatschappelijke individualisering en het minder warm lopen voor collectieve belangenbehartiging had zijn invloed. Het gevolg was dat een kleine groep actieve bewoners overbleef. Na enkele jaren openbaarden zich de gevolgen van bovengenoemd proces. Door het groot aantal

verhuizingen was de buurt "anoniem" geworden. Ten gevolge van de drugsproblematiek, vernielingen en vandalisme verslechterde het sociale en het fysieke buurtklimaat. Nog geen tien jaar na de stadsvernieuwing was een nazorg-operatie stadsvernieuwing nodig om de buurt weer leefbaar te maken. Er werd geconstateerd dat naast de gemeente de verhuurders en de huurders een meer nadrukkelijke rol in de aanpak moesten gaan spelen. Eind 1990 tekende de gemeente, één van de twee woningbouwverenigingen (St. Joseph) en de bewonersorganisatie Fellenoord-Schorsmolen, ter uitvoering van deze nazorg-operatie een samenwerkingsovereenkomst. Zij namen zitting in een overleggroep die het plan van aanpak ging uitvoeren. Het opbouwwerk was als ondersteuner van de bewonersorganisatie betrokken bij de overleggroep. Omdat het fysieke verval groot was werd in het Plan van aanpak eerst gewerkt aan een aantal technische maatregelen om de kwaliteit van de woningen en de woonomgeving te verbeteren. Een onderzoeksbureau inventariseerde (en formuleerde) de problemen. De overleggroep, gedomineerd door professionals werkte aan de oplossingen en voerde deze uit. De rol van de bewoners(organisatie) bestond voornamelijk uit het kritisch volgen van het plan van aanpak, maar een echt wezenlijke invloed daarop hadden zij niet. Problemen en oplossingen werden

vaak technisch-rationeel vanuit de mogelijkheden van de instanties gedefinieerd en opgelost. Alternatieven van bewoners werden al snel moeilijk uitvoerbaar en dus niet haalbaar geacht.

Deze aanpak leidde ertoe dat de buurt al snel in fysiek opzicht een beter aanzien kreeg. Ook werd door een zorgvuldiger woningtoewijzing bereikt dat er meer bewoners in de buurt kwamen wonen die daar ook daadwerkelijk voor kozen. Tot grote tevredenheid van de bewonersorganisatie en de bewoners werd de buurtsamenleving stabiel.

Wat echter achter bleef in deze aanpak was een daadwerkelijke bewonersbetrokkenheid. Dit verontstte het buurtwelzijnswerk zeer. In Gerardus Majella werkt het opbouwwerk samen met het sociaal-cultureel werk en het jongerenwerk in een team van buurtwerkers. Het team zag in deze aanpak eigenlijk nauwelijks een verandering ten opzichte van de stadsvernieuwingaanpak. De aanpak stond haaks op de, in het beleidsplan van het buurtwerk geformuleerde aanpak. Daarin staat integraal werken op buurtniveau centraal. De bewoners en hun ongedeelde probleem-ervaring en oplossing zijn uitgangspunt. We zien deze methode als de methode om een actieve buurtsamenleving op te bouwen. Een buurtsamenleving die dan ook in staat is een aandeel te leveren in de instandhouding en verbetering van de woon- en leefsituatie. Zoals de nazorg-operatie tot dan werd uitgevoerd, was het zinnig om het vervalproces snel te stuiten en tot zichtbare positieve resultaten te komen. De aanpak bood geen oplossing voor de in verval geraakte sociale structuur van de buurt. Daarvoor was een actievere bewonersparticipatie noodzakelijk. Tijdens een milieukeek ventileerden een groep jongeren hun ongenoegen over het, in hun ogen ten onrechte opgelegde negatieve imago, dat ze opgeplakt kregen. Ze wilden zich te weer stellen tegen deze beeldvorming door een posi-

In Gerardus Majella kan weer worden gebasketbald. (foto: Vertizontaal)

tieve actie in de buurt. Ze waren er op gebrand aan de gemeente en de overige buurtbewoners te laten zien waartoe ze in staat waren. Dit signaal van de jongeren bood de mogelijkheid tot een omslag in de aanpak:

- Er was een probleem dat heel duidelijk van onderop werd aangekaart (het in hun eigen ogen onterechte negatieve imago van de jongeren).

- De jongeren kwamen zelf met een oplossing voor het probleem (een door hen zelf uitgevoerd anti-graffiti-project zou het positieve laten zien waartoe zij in staat waren).
- Opbouwwerk en jongerenwerk werkten samen aan het probleem.
- De gemeente en de woningbouwvereniging lieten zich overhalen tot het aangaan van een contract.

Op basis van de ideeën van de jongeren werd door het opbouwwerk en jongerenwerk samen met de jongeren een plan uitgewerkt. De jongeren stelden de woningbouwvereniging en de gemeente voor om met hen een contract aan te gaan, waarbij:

- de jongeren als prestatie de graffiti zouden verwijderen
- de gemeente en woningbouwvereniging als tegenprestatie f10.000 voor activiteiten beschikbaar zouden stellen.

Het buurtteam kon vanuit hun integrale aanpak gezamenlijke ondersteuning bieden van zowel het opbouwwerk als het jongerenwerk. Het opbouwwerk had via de overleggroep een goede ingang naar de gemeente en de woningbouwvereniging. Deze partijen konden zo warm gemaakt worden voor het aangaan van een contract met de jongeren. Tevens kon het opbouwwerk vanuit het buurtwerk (jongerenwerk) deze partijen garanties bieden voor een goede ondersteuning van de jongeren tijdens het project.

De jongerenwerker had het vertrouwen van de jongeren en kon via bureau Halt aan de benodigde spullen komen om de graffiti te verwijderen.

Het project is door alle partijen naar volle tevredenheid uitgevoerd en kan als zeer geslaagd beschouwd worden.

- Naar de buurtbewoners toe heeft het een grote positieve uitstraling. De jongeren hebben zich op een positieve wijze gepresenteerd in de buurt. De concrete contacten met bewoners, (als er water of stroom nodig was voor het verwijderen van de graffiti) liep al snel uit op een uitgebreid praatje over het project. Het anonieme, negatieve beeld wat jongeren en andere buurtbewoners van elkaar hadden, verdween en maakte plaats voor een meer door concrete ervaringen

ingevuld positief beeld.

- De jongeren zelf zijn terecht apetrots op hun project. Ze zijn daarvoor nu ook voortrekkers in andere, in het kader van het buurtbeheer uit te voeren projecten.
- Bij de gemeente en de woningbouwvereniging is de koudwater-vrees voor een dergelijke aanpak een stuk geringer. Ze staan nu veel meer open voor een dergelijke bottom-up aanpak.
- Voor onszelf, het buurtwerk, hebben we ervaring opgedaan met de integrale aanpak. De aanpak is, door het overleg en het blijven stimuleren en motiveren van de jongeren tijdsintensief.

Daar staat tegenover dat er klinkende resultaten zijn behaald:

- Al snel knapte de buurt op en veranderde het beeld dat men had van de jongeren.
- Door het project is de bewonersparticipatie sterk toegenomen. Voor ons betekent dit dat we op de ingeslagen weg doorgaan. Het is zeer de moeite waard om de muurtjes tussen de verschillende disciplines te slechten en op basis van specifieke kwaliteiten en vaardigheden samen te werken.

Het graffiti-project is zo een voorbeeld-project geworden voor de aanpak van andere projecten in het kader van het buurtbeheer. Projecten zullen zoveel mogelijk vanuit bewoners en door bewoners opgezet gaan worden. Waar mogelijk zullen contractuele afspraken gemaakt worden en zullen de prestaties en tegenprestaties vastgelegd worden. De gelijkwaardigheid van betrokken partijen in probleemdefiniëring en oplossing is uitgangspunt. Op basis van het vastgelegde aandeel en de vastgelegde verantwoordelijkheden van de partijen zullen tussentijdse evaluaties en een eindevaluatie plaatsvinden.

Deze aanpak is zeker geen ultieme remedie. Hij biedt wel perspectief nu de overheid en andere instanties er steeds meer

achter komen dat door hen opgelegde en bepaalde interventies in de (buurt)samenleving hun beoogde doelstelling niet halen. Van de groter wordende bereidheid van de overheid om zich te beperken tot randvoorwaarden en de invulling daarvan over te laten aan maatschappelijke organisaties, kan op deze wijze ook effectief en efficiënt in het concrete buurtbeheer gebruik gemaakt worden.

Deze aanpak vereist wel een herijking van de posities en taken van betrokkenen en dus ook van het opbouwwerk. Het opbouwwerk zal minder instrument van de bewonersorganisatie moeten zijn en meer een professionele discipline die het verstaat om in relatie met andere vormen van buurtwerk initiatieven uit de "analoge" buurtsamenleving op een voor de initiatiefnemers herkenbare wijze, gehonoreerd te krijgen bij de "digitale" systeemwereld van

gemeenten en woningbouwverenigingen.

Ton Bussemakers, Opbouwwerker Gerardus Majella, Odilia van Salmstraat 25, 4811 LA BREDA.

Tel: 076-217974.

Van het graffiti-project is bij de Stuurgroep Experimenten in de Volkshuisvesting (SEV) een brochure verschenen. De brochure is tegen een bedrag f10,- te bestellen bij:

SEV, Postbus 1878, 3000 BW Rotterdam.

Tel: 010-4130935, fax: 010-4114211.

Een goed voorbeeld van jongerenparticipatie: als je jongeren de ruimte geeft kunnen ze hun verantwoordelijkheidsgevoel ontwikkelen. (foto: Vertizontaal)

Buurtbeheer is ingeburgerd

door Dick Bussing, coördinator VO-Opbouwwerk (LOCO)

Uit alle delen van het land werd gereageerd op de aankondiging in MO van september, dat LOCO, het Landelijk Opleidings Centrum Opbouwwerk en Maatschappelijk Ondernemen, een cursus Buurtbeheer zou starten. In de inmiddels begonnen cursus, die een onderdeel is van het opleidingsprogramma van de Voortgezette Opleiding Opbouwwerk, zijn alle provincies vertegenwoordigd.

Uit de motivaties van deze Nederlandse selectie blijkt, dat buurtbeheer als integrale aanpak van leefbaarheidsvraagstukken ingeburgerd raakt.

Is er nog een gemeente die geen plannen maakt om verpaupering en sociale conflicten aan te pakken, of vandalisme en criminaliteit via de buurtaanpak wil tegengaan? Steeds meer gemeenten, groot en klein maken beheerplannen en de officiële beheerders (corporaties, diensten, politie), zowel als burgers en bewonersorganisaties, worden gevraagd hun bijdrage te leveren. Samenwerking tussen de partijen is geboden, weet men. Gelukkig groeit ook het inzicht, dat professionele ondersteuning aan bewoners essentieel is, en dat het samenwerkingsproces tussen instanties en bewoners om een integrale aanpak mogelijk te maken een eigen methode vraagt.

LOCO richt zich met haar cursus juist op die professionele interventie. Naast opbouwwerkers en buurtwerkers wordt daarom ook deelgenomen door projectleiders, bewonersdeskundigen en beheercoördinatoren.

Vanwege de grote belangstelling zal LOCO de cursus in 1993 nog enkele malen en regionaal aanbieden en wel in Amsterdam (op donderdagen in februari), in Tilburg (op donderdagen in april en mei), in Zwolle (op donderdagen in mei en juni) en in het najaar in Rotterdam (op dinsdagen, wederom als onderdeel van de VO-Opbouwwerk).

Eerder werd ook ervaring opgedaan met aangepaste cursussen of trainingen per stad. Hiertoe kan iedere instelling voor samenlevingsopbouw of welzijn een beroep doen op LOCO. De Brochure Cursus Buurtbeheer is te bestellen via tel. 010-4367725.

Beoordeling VO-Opbouwwerk

De Voortgezette Opleiding is onlangs voor de tweede keer beoordeeld. In het kader van kwaliteitsonderzoek naar alle Voortgezette Opleidingen door de HBO-Raad, werden de VO'en in Rotterdam (Opbouwwerk en Management van de Hogeschool Rotterdam & Oms-treken) al eerder beoordeeld op grond van de studie-gidsen als "zeer goed". Deze toetsing wordt uitgevoerd door de Landelijke Commissie Kwaliteitszorg Voortgezette Opleidingen. De commissie bestaat uit vertegenwoordigers van WVC, VOG, beroepsorganisaties en leden vanuit de kring van het onderwijs.

Aan het verleende keurmerk is de consequentie verbonden, dat afgestudeerden worden opgenomen in het landelijk register van VO-abitu-riënten Opbouwwerk.

Inmiddels heeft een hernieuwde beoordeling plaatsgevonden op grond van de studenten- en stafevaluaties. Er werd onderzocht in hoeverre deze evaluaties hebben geleid tot bijstelling of wijziging van het programma of tot plannen om te gaan veranderen. Het VO-team was verheugd per brief te vernemen:

De studentenevaluatie van de VO Opbouwwerk maakt een zeer gedegen indruk. Met name de pogingen om concreet aandacht te besteden aan transculturele aspecten en de problemen die daarmee gepaard gaan, worden door de commissie gewaardeerd. Dit geldt evenzeer voor het streven om -naast supervisie- meer reflectieve en evaluatieve elementen in het programma op te nemen zoals collegiale consultatie, essays en een studiereis. De commissie geeft opnieuw een zeer positief oordeel. Zij vindt de aandacht die wordt besteed aan de resultaten van evaluaties en de kennis van ervaringen die zijn opgedaan met de achterliggende onderwijsperiode, voorbeeldig voor alle andere Voortgezette Opleidingen.

Een aardige opsteker voor het team, vooral nu sinds 1992 de VO niet meer gesubsidieerd wordt en de cursisten (of hun werkgevers) het product geheel zelf financieren. Het studiejaar '92-'93 is ook nog op een andere wijze optimistisch gestart: namelijk met 100% bezetting. En dat is sinds het ontstaan van LOCO in 1989 nog niet eerder gehaald. ■

Ouderen in buurtbeheer

Verslag studiedag van 12 november 1992

door Ans van de Scheur, Expertisecentrum Samenlevingsopbouw

"...Als ik 65 was en ze zouden in mijn buurt beginnen met buurtbeheer, dan zou ik onmiddellijk gaan verhuizen." Opgetrokken wenkbrauwen bij de overige deelnemers aan de workshop: "hoezo verhuizen?". Het blijkt dat veel bewoners in de wijk waar Jan werkt, buurtbeheer ervaren als signaal dat hun wijk er zeer slecht aan toe is, verpauperd en zonder sociale samenhang. In zo'n wijk zou Jan geen dag langer willen wonen.

Als dat al zo bedreigend is voor een opbouwwerker die aan z'n woonsituatie over twintig jaar denkt, wat zal dat buurtbeheer dan betekenen voor de gemiddelde oudere van nu? Is het dan wel mogelijk om ouderen in de wijk van Jan enthousiast te krijgen voor een werkgroep buurtbeheer? "Nee, dat lukt me absoluut niet. De aankondiging door de gemeente dat deze wijk uitverkoren is voor een buurtbeheerproject bevestigt de oudere bewoners in hun beleving van achteruitgang en isolement."

Een sombere kijk? De treurige realiteit?

Jan nam met dertig andere opbouwen ouderenwerkers deel aan de studiedag **Ouderen in buurtbeheer** met de verwachting inzicht en handvaten aangereikt te krijgen om de participatie van ouderen in buurtbeheer te vergroten.

Aan het eind van de workshop op deze inspirerende dag leek Jan mogelijkheden te zien. De vraag van een collega: "...heb je je wel eens afgevraagd wat voor de ouderen in jouw wijk de winst zou zijn van deelname in die buurtbeheerwerkgroep?" had hem duidelijk gemaakt waar hij zal moeten beginnen: bij de ouderen zelf!

"Beginnen bij de ouderen zelf" was ook de boodschap van de vier inleiders/sters op deze eerste studiedag over 'ouderen in buurtbeheer'.

Harry Knikkink van Stichting PRISMA (N-Brabant), samen met ondergetekende organisator van deze dag, vatte kort de dwarsverbanden tussen ouderenemancipatie en buurtbeheer samen:

- Ouderen vormen een belangrijk potentieel van bewonerskader;
- Vanwege het groeiende percentage 50-plussers en hun specifieke belangen moet je binnen buurtbeheer bewust aandacht hebben voor wat hen motiveert om actief te worden in buurtbeheer;
- Binnen de sociale vernieuwing vormen ouderen een prioriteitsgroep;
- Ouderenparticipatie vraagt om specifieke voorwaarden;
- Binnen buurtbeheer is het bij uitstek de functie van het welzijns-/opbouwwerk om kwetsbare bewonersgroepen te ondersteunen.

Wim Westerhout, een zeer vitale zeventiger en vrijwilliger uit Oosterhout, hield de aanwezigen voor dat onder alle leeftijdsgroepen slechts een klein percentage mensen zorgbehoevend is, dus ook onder ouderen. De overgrote meerderheid is gezond, actief, goed geïnformeerd en met een welgevulde agenda. De pensioenleeftijd is voor hen een periode van persoonlijke ontplooiing. Natuurlijk is er een groep die hulpbehoevend is en zelfs afhankelijk van zorg. Maar deze vormt een gering aantal ten opzichte van alle ouderen. De groep die coöperatief kan zijn is het grootst en die inzet ten gunste van beide groepen is onontbeerlijk.

Wim pleitte er dan ook voor ouderen niet anders aan te spreken dan welke andere leeftijdsgroep ook, namelijk als mensen die zelf het beste kunnen zeggen waar hun belangen liggen en hoe en waarmee ze actief willen zijn.

Ria de Groot, in 1990 winnares van de Emilie Knappertprijs, ging in haar inleiding uitvoerig in op juist die kleine, kwetsbare groep van ouderen die niet zo vitaal en goedgebekt is als de mondige groep waar Wim het over had. Ria heeft in een Eindhovense buurt intensief praktijkonderzoek gedaan naar de woon- en leefsituatie van ouderen. Zij zocht mensen thuis op en luisterde lang en zorgvuldig naar hun zorgen, verlangens en ideeën. Aansluitend probeerde zij steeds concrete handreikingen te doen, zoals informatie aanreiken, een contact leggen, praktische hulp regelen. Het materiaal, het inzicht in de belevingswereld van ouderen dat zij via dit onderzoek verwierf, verwerkte ze in 'De Schijf van Zeven'. In dit model geeft ze aan welke voorwaarden voor 'welzijn' (in tegenstelling tot wat Ria noemt 'niet-zijn'), gerealiseerd dienen te zijn wil je ouderen aan kunnen spreken op een actieve bijdrage aan hun woon- en leefomgeving.

Participatie in buurtbeheer is vaak alleen weggelegd voor een kleine groep van materiële en immateriële bevoorrechten. Het is de uitdaging om alle ouderen aan te spreken op kansen en knelpunten zoals zij die ervaren.

Ria's praktijkervaring en haar schijf van zeven (zie pagina 8) geven aan dat in buurtbeheerprojecten heel veel aandacht en tijd moet zijn voor de subjectieve en sociale dimensies van hetgeen er in een buurt moet gebeuren om er weer een gezellige, veilige buurt van te maken.

Aliek van den Berg, ouderenopbouwwerkster in Rotterdam/Alexander vertelde over haar aanpak in het activeren van ouderen met betrekking tot verbetering van hun directe woon- en leefomgeving. Aliek vindt het belangrijk dat mensen met elkaar gaan praten over wat er mis is. Het versterken van de communicatie, zowel tussen ouderen onderling, als tussen ouderen en beroepskrachten en instellingen, ziet

De door Ria de Groot ontwikkelde Schijf van zeven.

zij als haar belangrijkste taak. En dan gaat het haar niet zozeer om de organisatorische vorm van die communicatie (bv. de jaarlijkse ouderendag, de vrijwilligerscontactdag, het ouderenplatform), maar primair om het versterken van het gevoel van eigenwaarde, van kunnen, weten en doen van ouderen, individueel en als groep. Aliek waarschuwt voor te snel en teveel de mensen in structuren dwingen van georganiseerde samenwerking en inspraak. Het risico van 'serieus genomen worden' door de politiek en door instellingen is dat de baasjes het weer voor het zeggen krijgen, dat de gelederen zich sluiten en dat 'de beweging' verstart.

In de workshops onderkennen de deelnemers dat er voor participatie in buurtbeheer door ouderen oog moet zijn voor de condities, voor het 'voor-traject'. Heeft het opbouwwerk daar alleen een signalerende functie in of gaat het om meer? In elk geval is nauwe samenwerking van organisaties en instellingen die werkzaam zijn met en/of voor ouderen van groot belang. Waar de inleiders/sters van deze studiedag vooral op uit waren is een wat minder institutionele benadering van ouderen en een overwegend organisatorische aanpak in buurtbeheer. Niet meteen komen met projectvragen of werkgroepen waar mensen in mee zouden kunnen doen, maar luisteren naar wat mensen zelf als knelpunt en oplossingen zien. Tevens kan vanuit buurtbeheer meer aangesloten

worden op interesses en capaciteiten van ouderen.

Het gaat primair om de houding van de professionals. Het werd duidelijk dat buurtcoördinatoren en opbouwwerkers zelden tijd vinden (maken?) voor een dergelijke vorm van activering.

"Als je takenpakket, en nog belangrijker, je deskundigheid niet op het vlak van bewonersactivering liggen, zoek dan op z'n minst samenwerking met ter zake deskundige ouderen en ouderenwerkers. Wij pleiten er voor open en creatief te zijn naar de zeer gedifferentieerde groep bewoners die wij "ouderen" noemen."

Aan het eind van de dag ontvingen alle deelnemers een uitgebreide Reader **Ouderen in Buurtbeheer** met de inleidingen en enkele achtergrondartikelen.

De belangstelling voor deze studiedag was zo groot dat wij een tweede studiedag gepland hebben op 18 februari 1993; er is nog een beperkt aantal plaatsen beschikbaar.

Aanmelding voor de studiedag op 18 februari: PRISMA 013-44 14 40. De Reader **Ouderen in buurtbeheer** (f 20,- incl. portokosten) is te bestellen bij PRISMA, giro ABN/AMRO 1065200.

Een kruising van wegen

door Joke Ellenkamp, Projectbureau Gezonde Stad

'De echte vooruitgang in de praktijk lijkt te danken aan problemen die werden onthouden en periodiek tegen het licht werden gehouden totdat ze op creatieve wijze werden opgelost' (Mintzberg 1991; 256).

Werken in een grote stedelijke instelling en werken in één van de Rotterdamse centrum-wijken. Het lijken twee totaal verschillende zaken, en mogelijk zelfs tegenstrijdige werkomgevingen maar in de functie coördinator buurtgerichte activiteiten die door de GGD te Rotterdam speciaal is ontwikkeld, of liever gezegd nog steeds in ontwikkeling is. De functie vormt een nadere concretisering van een werkwijze passend in het 'Gezonde Stad'-concept, dat door de wereld Gezondheidsorganisatie (WHO) is geïntroduceerd. Vanuit de GGD wordt zo onder andere getracht een bijdrage te leveren aan de vermaatschappelijking van deze organisatie, waarbij relaties met netwerken op buurniveau van belang worden geacht voor het uitwerken van gezondheidsprojecten.

Ervaringen die zijn opgedaan tijdens een eerste jaar werken vanuit deze functie worden in dit artikel besproken.

Het betreft een beschrijving van een nieuwe functie binnen twee specifieke culturen, te weten een buurt als geografisch afgebakend gebied en een grote stedelijke instelling, namelijk de GGD. In het artikel wordt een aanzet gegeven in het benoemen van randvoorwaarden die van belang zijn voor het uitvoeren van een intermediaire functie tussen een grote stedelijke instelling en een buurt. Deze twee werkomgevingen kunnen gekarakteriseerd worden als twee verschillende culturen. De coördinator buurtgerichte activiteiten bevindt zich op het snijpunt van beide culturen waarin verschillende werkwijzen samenkomen, zoals blijkt uit de titel van dit artikel *Een kruising van wegen*.

Het Gezonde Stad-project en de GGD

Het Gezonde Stad-project kan als een vertaling worden gezien van het wereldwijde actie-programma *Health for All by the year 2000*. In deze nota werd een accentverschuiving aangekondigd van een voorzieningen- en zorgbeleid naar een breder gezondheidsbeleid. Het gezondheidsbeleid richt zich op de determinanten die in het Health

Field Model van Lalonde (1974) zijn benoemd en zijn eveneens van belang geweest voor de 'Nota 2000', zoals:

- biologische- (waaronder erfelijke) factoren
- de fysieke omgeving
- de maatschappelijke omgeving
- leefwijzen
- het aanbod van voorzieningen.

De factoren die gezondheid beïnvloeden zijn erg divers en behoren tot de verantwoordelijkheid van vele verschillende actoren zoals o.a. de overheid, zowel landelijk als lokaal, de burger en diverse maatschappelijke organisaties. Vanuit bovengenoemde visie waarin gezondheid als een breed en dynamisch begrip wordt gebruikt vragen gezondheidsvraagstukken een integrale benadering in plaats van een mono-disciplinaire aanpak. Het mag vanuit deze visie dan ook niet verwonderlijk zijn dat intersectoraal werken een belangrijk uitgangspunt vormt in het Gezonde Stad-beleid. Naast dit uitgangspunt staan de volgende begrippen centraal (*Gezonde Stad: een begin*, 1990;3):

Rotterdam presenteert zich de laatste jaren nadrukkelijk als een "Gezonde Stad". De gemeentelijke Gezondheidsdienst GGD speelt een centrale rol in het nieuwe lokale gezondheidsbeleid met steekwoorden als *brede benadering van gezondheid, bevolkingsparticipatie en intersectorale samenwerking*. De GGD stimuleert en coördineert het Gezonde Stadsbeleid via het GGD-projectbureau Gezonde Stad. Joke Ellenkamp is medewerkster van dat projectbureau en als coördinator buurtgerichte activiteiten bezig met buurtgericht gezondheidswerk in de Rotterdamse wijk het Oude Westen.

De GGD heeft voor het Gezonde Stad-beleid vooral in verband met bestrijding van ongelijke verdeling van gezondheid gekozen voor een buurtgerichte aanpak. Die aanpak is door Joke Ellenkamp o.a. uiteengezet op het Tweede Congres Zorg en Vernieuwing in Rotterdam dat door de Stichting Samenwerking en Ondersteuning Eerste Lijn (STOEL) met andere lokale instellingen in juni 1992 werd georganiseerd.

Ook op de recent gehouden "Toogdag Gezonde Stad, Rotterdam presenteert.....", georganiseerd door de GGD en het Netwerk Gezonde Steden (26 november jl.) werd veel aandacht besteed aan buurtgericht gezondheidswerk. De bezoekers van dat congres konden die dag zelf in een aantal wijken kennis maken met de gezondheidsactiviteiten. Ook het Rotterdamse opbouwwerk is in verschillende wijken betrokken bij gezondheidsactiviteiten. Het is voor het opbouwwerk van belang om van de visie van de "nieuwe" partner op buurniveau, de GGD, kennis te nemen.

In bijgaand artikel, **Kruising van wegen** gaat Joke Ellenkamp nader op die visie in.

Kees Stuurup

- politieke betrokkenheid; deze betrokkenheid is essentieel voor het welslagen van het project en dient zo intersectoraal mogelijk te zijn;
- gegevens als basis, onderzoek en epidemiologische informatie staan als basis van het veranderingsproces;
- buurtgericht werken; initiatieven om te komen tot lokale gezondheidsactiviteiten dienen afgestemd te zijn op de behoeften van de mensen die eraan deelnemen. Hiervoor is contact met de doelgroep van belang. Buurtgericht werken vormt een methode om contacten te onderhouden en (bewoners)participatie te concretiseren. Met een buurt wordt in dit kader een geografisch afgebakend gebied bedoeld dat als eenheid van werkgebied is gekozen.

Op grond van de Wet Collectieve Preventie Volksgezondheid (WCPV) uit 1990 is de gemeenteraad verantwoordelijk voor de bevordering en coördinatie van de collectieve preventie. *De GGD heeft tot taak de gemeenteraad te adviseren en te ondersteunen bij de uitvoering van haar opgedragen taken met betrekking tot de collectieve preventie op het gebied van de volksgezondheid. Daarbij wordt aandacht besteed aan de determinanten van gezondheid en aan de consequenties voor de volksgezondheid van het overheids-handelen op andere terreinen dan gezondheid en gezondheidszorg* (Cosijn; 1992;54). Om deze taakstelling uit te voeren bestaan er binnen de GGD verschillende afdelingen. De zgn. productie-afdelingen die het meest duidelijk naar buiten toe treden zijn: Gezondheidsvoorlichting, Jeugdzorg, Openbare Geestelijke Gezondheidszorg, Epidemiologie, Voorzieningen Gezondheidszorg en Infectie-ziekten en Hygiëne. De GGD is als organisatie te karakteriseren als een professionele bureaucratie. Het denken in termen van doelgroepen, het perfectioneren van bestaande programma's, vast-

liggende formele besluitvormingsprocessen, een top-down benadering en specialistische deskundigheid vormen kernelementen van zo'n typische organisatie (Mintzberg, 1991: 180). Deze werkwijze heeft geleid tot tal van belangrijke preventieve activiteiten en verschaft inzicht in de gezondheidssituatie van inwoners van Rotterdam. In de wens het aanbod van de GGD zoveel mogelijk af te stemmen op de behoefte van de bevolking is er vanuit de GGD steeds meer aandacht voor het leveren van maatwerk. Dit vraagt een nieuwe aanpak, en het Gezonde Stad-project is te zien als een innovatieve werkwijze binnen de GGD. Innovatief omdat er toch vanuit een andere aanpak geprobeerd wordt een bijdrage te leveren aan de preventieve taakopdracht en omdat er voor deze manier van werken nieuwe functies zijn gecreëerd.

De aanpak waarop hier wordt bedoeld is het buurtgericht werken. Er is inmiddels al verschillende jaren door de GGD informatie verzameld en/of gebundeld over de gezondheidssituatie van de inwoners van Rotterdam door middel van het Rotterdams Epidemiologisch Buurtenmerken systeem (REBUS). *In het REBUS-project worden op buurtniveau gegevens verzameld uit bestaande gemeentelijke registraties, uit (gezondheids)enquetes en door middel van kwalitatieve onderzoeksmethoden, zoals interviews en documentenverzameling* (v. Oers e.a. 1991: 3).

Informatie over de gezondheidssituatie uit de verschillende buurten heeft laten zien dat er significante verschillen bestaan in de scores op een aantal gezondheidsdeterminanten tussen buurten onderling. Deze informatie heeft ertoe geleid dat er een keuze is gemaakt voor een aantal prioriteitsbuurten waar vanuit de GGD extra aandacht zal worden besteed met betrekking tot collectieve preventie-activiteiten. Twee buurten zijn aangemerkt als prioriteitsgebieden te weten Feye-

noord en het Oude Westen. Het werken in nauwe relatie met de buurten vraagt een multidisciplinaire aanpak, een pioniersmentaliteit en bottom-up werkwijze. In die zin lijkt het welhaast in strijd met de karakteristieken van een professionele organisatie, die de GGD kenmerkt. Om invulling te geven aan het buurtgericht werken vormt het werken vanuit netwerken een belangrijk gegeven. Het begrip netwerken is afkomstig uit de interorganisatie methode. Deze theorie plaatst organisaties in hun onderlinge betrekkingen en in relatie met de omgeving centraal. Organisaties zijn geen geïsoleerde entiteiten maar onderhouden tal van (afhankelijkheids-)relaties met verschillende andere organisaties. Doordat een brede definitie van gezondheid de basis vormt voor mogelijke preventieve activiteiten is overleg met verschillende sectoren een belangrijk uitgangspunt.

In het Gezonde Stad-project wordt daar aandacht aan gegeven door een regelmatig overleg tussen allerlei stedelijke instellingen over gezondheidsactiviteiten. Op buurtniveau speelt het onderhouden van netwerken door de coördinatoren buurtgericht werken een belangrijke rol. De coördinator buurtgerichte activiteiten moet de buurt leren kennen en relaties onderhouden met relevante organisaties cq. individuen. Kennis en inzicht in formele en informele interactie-patronen zijn daarvoor van belang.

Functie coördinator buurtgerichte activiteiten

Een nieuwe werkwijze vraagt nieuwe functies en vaak ook nieuwe organisatievormen en samenwerkingsrelaties. Om het Gezonde Stad concept nader te concretiseren en uit te werken is een projectbureau in het leven geroepen. Een projectleider en 3 projectmedewerkers zijn werkzaam bij dit projectbureau dat als het ware de 'motor' vormt voor

Gezonde Stad (concept functiebeschrijving, 1991: 1) laat zien dat deze functie uit een tweetal werkgebieden bestaat, te weten:

1. beleidsmatige activiteiten om het concept Gezonde Stad nader uit werken;
2. coördinator van buurtgerichte activiteiten in de door de GGD vastgestelde prioriteitsgebieden.

Met betrekking tot de beide werkgebieden zijn een groot aantal taken geformuleerd. De taken variëren in diversiteit van concreet tot vrij abstract. Bijvoorbeeld het voeren van een secretariaat van een overlegvorm in de wijk tot het initiëren van betrokkenheid bij activiteiten door andere instellingen die als Gezonde Stad-activiteiten kunnen worden getypeerd. Daarnaast variëren de taken ook nog van lokaal- tot internationaal niveau. Het vraagt van de medewerkers de mogelijkheid met een zekere flexibiliteit die range aan verschillende soorten activiteiten met elkaar in relatie te brengen, of inzicht daarin te hebben.

In dit artikel zal de functie van coördinator buurtgerichte activiteiten centraal staan als een voorbeeld van 'zorgvernieuwing'. De functie coördinator buurtgerichte activiteiten vormt een geheel nieuwe functie binnen de GGD. Het nieuwe van deze functie is het intermediaire aspect van het werken vanuit een stedelijke instelling naar de desbetreffende buurt(en). De coördinator buurtgerichte activiteiten is als het ware een makelaar tussen de vragen uit de buurt(en) en het aanbod van de GGD.

Signalen vanuit de wijk dienen vertaald te worden naar de GGD en binnen de GGD dient onderzocht te worden welke inzet geleverd kan worden als eventuele bijdrage aan de gezondheidsactiviteiten. Hiervoor is het onderhouden van een plaatselijk netwerk van belang om signalen op te kunnen vangen en om draagkracht voor initiatieven te krijgen.

Om de functie als intermediair naar de wijk toe te vervullen is het van belang dat de coördinator buurtgerichte activiteiten toegankelijk is voor mensen uit de buurt. Om deze toegankelijkheid te garanderen heeft de coördinator naast een werkplek op de GGD ook een werkplek in de wijk waar zij op vaste momenten aanwezig is.

Samenwerken tussen twee werkgebieden

De rol die de coördinator buurtgerichte activiteiten vervult is te zien als een soort intermediair tussen de verschillende actoren. De coördinator werkt als het ware op het snijvlak van verschillende culturen. Enerzijds de cultuur van een ambtelijke en hiërarchische organisatie die kenmerkend is voor de GGD en anderzijds een veel directere horizontale en niet duidelijk geformaliseerde cultuur die de buurt kenmerkt. Beide culturen dienen door de functie van coördinator buurtgerichte activiteiten tot elkaar te worden gebracht. Een bereidheid en wil om tot samenwerking te komen ten aanzien van gezondheidsvraagstukken is erg belangrijk en vormt een eerste stap in een verder samenwerkingsproces. Deze bereidheid dient zowel in woord en daad aanwezig te zijn bij de verschillende betrokkenen. Er is sprake van een grotere gerichtheid van de GGD op de wijk waarbij inzet van zowel de GGD als de wijk belangrijk zijn.

Ook vraagt samenwerking wederzijdse openheid. *Voor het aangaan van partiële samenwerkingsverbanden is wederzijds respect voor elkaars (bestuurlijke) domeinen en verantwoordelijkheden dan ook een eerste vereiste* (Houten e.a., 1991: 112). Belangrijke randvoorwaarden waarvoor aandacht dient te zijn om samen te werken betreffen:

- het zichtbaar maken van de inbreng van de diverse actoren;
- afbakenen van bevoegdheden en deskundigen van de verschillende

actoren;

- onderling respect voor elkaars werkgebieden;
- inzicht in de belangen die de verschillende actoren hebben bij de samenwerking.

Dit zijn belangrijke uitgangspunten voor de actoren uit zowel de wijk als de GGD. Daarbij vraagt deze werkwijze van zowel de buurt als de GGD een bereidheid om te (leren) gaan met de specifieke kenmerken van beide werkgebieden. Deze werkwijze vraagt in zekere zin een soort van cultuuromslag binnen de GGD. Het betreft een nieuwe aanpak, en innovaties hebben consequenties. *Innoveren houdt in dat men zich losmaakt van vastliggende patronen. Daarom kan de innovatieve organisatie van de coördinatie niet terugvallen op een of andere vorm van standaardisatie* (Mintzberg, 1991: 205). Dit is een speciaal aandachtspunt voor een met name professioneel gerichte organisatie. Flexibiliteit vormt zeker in de beginfase een belangrijk uitgangspunt. Ook voor de buurt zal deze werkwijze een verandering vragen. De buurt wordt door deze manier van werken een directe samenwerkingspartner van een stedelijk werkende instelling. De actoren in de buurt vormen een ingang voor concrete activiteiten. Deze actoren zijn van belang voor het creëren van een zeker draagvlak voor activiteiten. Voor het bereiken van specifieke groepen mensen is de inzet van werkers cq. bewoners in de buurt eveneens belangrijk. Daarbij is het waardevol als er op buurniveau goede samenwerkingsrelaties bestaan zodat er een zekere infrastructuur aanwezig is om activiteiten uit te voeren.

Het samenwerken vraagt eveneens een langere termijn-planning. er zal een lijn moeten worden uiteengezet welke activiteiten bijvoorbeeld binnen de looptijd van het project aangepakt dienen te worden, zodat de verschillende actoren daar in hun

werkplanning rekening mee kunnen houden.

Ook dient er duidelijkheid te zijn over de verwachtingen die er bestaan van de functie coördinator buurtgerichte activiteiten. Die verwachtingen dienen zowel binnen de GGD als binnen de wijk op elkaar te worden afgestemd. Dit is van groot belang voor degene die de functie vervult, aangezien het opereren op het grensvlak van twee culturen verschillende werkwijzen en methodieken samenbrengt. Voor de coördinator buurtgerichte activiteiten is het belangrijk in een zo divers belangenveld geruggesteund te worden door de GGD. Formeel is dat de werkgever van de coördinator, en vormen personeelsaangelegenheden een terrein dat tot de eerste verantwoordelijkheid hoort van deze organisatie.

Dilemma's

De grote verdienste van de buurtgerichte werkwijze door de coördinator buurtgerichte activiteiten is het feit dat er op deze wijze concreet een bijdrage geleverd wordt aan de vermaatschappelijking van de GGD. De directe relaties met mensen in de buurten voor, en met, wie activiteiten worden uitgevoerd wordt op deze wijze vorm gegeven. Het is als het ware een heel direct visitekaartje van de GGD naar buiten en maakt het mogelijk dat een prototype van een ambtelijk en hiërarchisch werkende organisatie zich open naar buiten opstelt en zoekt naar nieuwe wegen om lokale gezondheidsactiviteiten vorm te geven.

Dat is een grote verdienste die zeker benadrukt dient te worden. Het is echter slechts nog maar de eerste fase van een proces dat nog veel aandacht tijd en energie vraagt. Daarbij betreft het niet direct een vorm van werken die concrete meetbare resultaten oplevert, bijvoorbeeld in de zin van gezondheidswinst, beter welbevinden, minder doktersbezoek etc. Het Gezonde Stad-concept is

dusdanig breed en algemeen geformuleerd dat in feite alles mogelijk is. Dit is positief in die zin dat er veel activiteiten te bedenken zijn die opgezet kunnen worden. Het betreft echter eveneens een groot gebied aan allerlei verschillende actoren waarmee overlégd dient te worden, en die in gezamenlijkheid bereid moeten zijn tot activiteit te komen, veelal al naast de volle agenda die de meeste mensen al hebben. Indien activiteiten gedragen worden door verschillende actoren zal dat in zeker zin een grotere *impact* hebben in de buurt. Het kost echter eveneens meer tijd om in gezamenlijkheid tot afspraken en activiteiten te komen.

Daarbij is het gezondheidsconcept dat ten grondslag ligt aan het Gezonde Stad-project dusdanig breed geformuleerd dat de mogelijke aangrijpingspunten voor lokale gezondheidsactiviteiten enorm groot kan zijn, en ook niet in ieder geval tot het werkgebied van de GGD behoren. Het is dus mogelijk dat de coördinator buurtgerichte activiteiten signalen opvangt, die een duidelijke relatie met gezondheid hebben, waarvoor een aanbod niet altijd door de GGD geleverd kan worden. Voor het verder uitwerken van deze buurtgerichte werkwijze is het in die zin van belang dat ook andere instellingen hun aanbod meer gericht op specifieke buurtsituaties aanbieden.

Daarnaast is het niet altijd eenvoudig op het snijvlak van twee culturen werkzaam te zijn. Het vraagt de attitude om in een ambtelijke bureaucratische organisatie te kunnen werken evenals een attitude om in een minder duidelijk geformaliseerde structuur uit de buurt samen te werken. Om de diverse actoren erbij betrokken te houden en om in bepaalde situaties een concrete bijdrage te leveren komt de coördinator buurtgerichte activiteiten regelmatig voor een keuze te staan om naast de intermediaire functie eveneens uitvoeringstaken op zich te nemen.

Het buurtgericht werken is dusdanig nieuw dat ook daar nog niet een duidelijke visie is uitgekristalliseerd welke methodiek de meest geëigende is voor lokale gezondheidsprojecten. Het Gezonde Stad-project kenmerkt zich door een pragmatische aanpak. Al doende wordt gezocht naar een methode die het meest geschikt is om het buurtgericht werken verder te ontwikkelen. Het betreft een proces van *trial and error*. Gezondheidsactiviteiten ontwikkelen op lokaal niveau is werken aan een ingewikkeld veranderingsproces met veel onbekende en onverwachte factoren. Omdat het een functie betreft die uiteindelijk in samenspraak met de buurt als samenwerkingspartner uitgewerkt zal moeten worden is deze functie ondanks het feit dat er nog vele vragen zijn toch van start gegaan. En daarmee vormt de GGD in Rotterdam een voorbeeldfunctie voor een andere manier van werken op het gebied van preventieve activiteiten.

Het proces om in samenspraak tussen een buurt en de GGD gezondheidsactiviteiten te ontwikkelen cq. uit te voeren vormt een belangrijk leerproces dat op zichzelf al van groot belang is. Bezig zijn met vernieuwend beleid vraagt een attitude om te willen leren, en om te kunnen gaan met onzekerheden. Het betreft een nieuwe functie, en het betreft ook het opbouwen van een relatie vanuit de wijk met een stedelijke organisatie. Voor de coördinator buurtgerichte activiteiten betekent dat, dat de vele onduidelijkheden waarmee het project nog zijn omgeven zich als eerste op die plaats manifesteren, daar waar als het ware 'twee wegen kruisen'. Op zich is dat een bekend gegeven bij vernieuwingen en op zichzelf niet zorgwekkend.

Het maakt echter wel duidelijk dat een organisatie er met het instellen van een specifieke functie niet is! Dit is slechts het begin van een nieuwe aanpak, die nog de nodige tijd en energie vraagt om het proces

Landelijk Centrum Opbouwwerk opgericht

door Wil van de Leur

binnen de verschillende werkorganisaties ook daadwerkelijk te implementeren. Het begin is er en dat betekent dat er daarna nog heel veel te doen blijft. ■

Geraadpleegde literatuur:

Cosijn, J., **Het gezonde steden project; Achtergronden en praktijk**, Eindhoven, 1992.
Houten H.J. van, Meijenveld F.D. von, **Integraal Participatie Management**, Amsterdam 1991.
Jonkers L. e.a., **Beter in de buurt; lokale gezondheidsbevordering in de praktijk**, Utrecht (NIZW), 1992
Leeuw E. de (red.), **Gezonde steden; lokale gezondheidsbevordering in theorie, politiek en praktijk**, Assen/Maastricht, 1991.
Mintzberg, **Mintzberg over management; de wereld van onze organisaties**, Amsterdam, 1991.
Nederlands Centrum voor Democratische Burgerschapsvorming, **Sociale Vernieuwing: Mission Impossible**, 1991.
Oers H. van e.a., **Bij leven en welzijn; Resultaten Rotterdams Epidemiologisch Buurkenmerken Systeem, 1989**, GGD Rotterdam 1991.
Projectbureau Gezonde Stad GGD, **Concept functiebeschrijving projectmedewerker Gezonde Stad**, GGD Rotterdam, 1992.
Saan, H., **Health promotion: groots perspectief, weinig houvast**, *Tijdschrift Gezondheidsvoorlichting*, jaargang 8, nr.6, 1991.
Snel M., **De netwerkbenadering; Strategieën voor machtsverwerving**, Amersfoort, 1986.
Volkshogeschool Olaertduyn, **Wat betekent organisatiecultuur in het kader van sociale vernieuwing?** 1991.
Vries C.F. de e.a., **Gezonde Stad: een begin**, GGD, 1990.

Bij de behandeling van de WVC-begroting 1992 lagen er ministeriële voornemens om de budgetten van de (reeds gehalveerde) Werkplaatsen Opbouwwerk over te dragen aan het Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn (NIZW). Dat zou "relevante onderdelen" uit het werkpakket moeten voortzetten en daartoe anderhalf miljoen van Minister d'Ancona krijgen. Volgens de Bewindsvrouwe was er sprake van allerlei "overlap" (en daarmee inefficiency).

Soortgelijke berichtgeving ontving MO/Kwaliteitsontwikkeling, dat als erfopvolger van het Landelijk Platform Opbouwwerk met name vernieuwings-projecten, en op uitwisseling gerichte samenwerkingsverbanden, op de rol heeft staan. Een interventie van de Tweede Kamerleden Esselink (CDA) en Middel (PvdA) leidde tot een amendement, dat

a. leidde tot budget-herstel voor MO/Kwaliteitsontwikkeling en

b. formuleerde dat er een "clustering" zou moeten plaatsvinden van de Werkplaatsen Opbouwwerk en MO/Kwaliteitsontwikkeling tot een nieuwe landelijke organisatie. (Deze tweede bepaling stond niet in de ontwerp-tekst van het amendement, zie MO, nr. 100.)

Die nieuwe organisatie zou zich met name moeten richten op de functies: transfer en innovatie. Vooral voor de Werkplaatsen Opbouwwerk had deze opdracht zeer ingrijpende consequenties: het "hart" van hun werkpakket, te weten werk- en methodiek-ontwikkeling zou verdwijnen (Nb. richting NIZW).

In het afgelopen jaar is door de besturen van de Werkplaatsen Opbouwwerk en MO-Kwaliteitsontwikkeling met succes toegewerkt naar een nieuwe organisatie. In haar toelichting op de begroting voor 1993 kon de Minister dan ook

melden dat de clustering van het landelijk opbouwwerk succesvol is verlopen. Naar het zich laat aanzien kan 1992 worden afgesloten met de benoeming van het personeel van de nieuwe landelijke opbouwwerkorganisatie, die als Landelijk Centrum Opbouwwerk per 1 januari a.s. van start gaat. In de eerst komende editie van MO zal uitgebreid worden ingegaan op de nieuwe organisatie en haar werkzaamheden. ■

Kindercentrum Jan Ligthart

een initiatief van de Stichting Welzijn Binnenstad,
Amsterdam

Ruwe schattingen van het Ministerie van WVC tonen aan dat 10 tot 25 procent van de kinderen in lichte tot ernstige mate in de problemen komen en dat ook vele ouders problemen ervaren met de opvoeding van hun kinderen. Ook de praktijk leert dat veel kinderen op een bepaald moment door belemmeringen op maatschappelijk, sociaal, cultureel of economisch gebied hun draai in de samenleving niet vinden. Er ontstaan problemen thuis, de resultaten op school laten te wensen over, in de vrije tijdsvoorzieningen weet bijna niemand raad met ze, etc.

De cijfers zijn dermate verontrustend dat de Stichting Welzijn Binnenstad gemeend heeft een plan aan de gemeente te moeten voorleggen met mogelijkheden om vooral in de preventieve sfeer met kinderen, ouders/verzorgers en andere betrokken organisaties (onderwijs, jeugdhulpverlening, culturele instellingen) stappen in de goede richting te zetten.

Kinderen moeten optimale kansen krijgen om zich te ontplooiën. Een hechte samenwerking tussen het eerste opvoedingsmilieu (de thuissituatie), het tweede opvoedingsmilieu (het onderwijs) en het derde opvoedingsmilieu (de vrije tijdsvoorzieningen) is daarbij nodig. Door van het Kindercentrum een coördinatiepunt kindervoorzieningen Amsterdamse Binnenstad te maken wil de Stichting het voortouw nemen in het optimaliseren van de samenwerking. Zeker (maar niet alleen) in de binnenstad is nodig dat extra aandacht wordt geschonken aan het werken met kinderen. Grote delen van de binnenstad zijn niet kindvriendelijk, er is een groot gebrek aan openbare ruimten waar kinderen vrij kunnen spelen en de binnenstad trekt naast toeristen ook groepen mensen aan die niet echt als voorbeeld kunnen dienen voor kinderen.

Naast de grote aandacht voor preventie zullen in en vanuit het kindercentrum ook semi-commerciële activiteiten ontwikkeld worden, om er zorg voor te dragen dat het subsidie-aandeel in het kindercentrum per jaar afneemt. Met dit plan vraagt de Stichting dus geen structurele subsidie tot in lengte van

dagen maar een aflopende bijdrage tot een aantal jaren na de start van het kindercentrum.

Met dit plan hopen wij de Gemeenteraad te kunnen overtuigen van de noodzaak vanaf 1993 middelen in te zetten ter realisering van het plan.

Stichting Welzijn Binnenstad
presenteert:

PLAN KINDERCENTRUM JAN LIGTHART

- opvang
- activiteiten
- advies
- informatie
- coördinatie

gericht
op kinderen
van 0 - 12 jaar

Het tweede thuis

Bij de presentatie van het plan voor het Kindercentrum Jan Ligthart gaf Theo Schut, plv. algemeen secretaris van de Raad voor het Jeugdbeleid aan waarom dit plan hem uit het hart gegrepen is. Naast de toename van het aantal kinderen in de binnenstad ziet hij voldoende andere aanleidingen: verkeersoverlast, kleine gehorige huizen, werkende ouders en de grote behoefte aan meer kinderopvang. Het inspirerende plan bundelt ten behoeve van

de kinderen maar ook in het belang van ouders opvang, activiteiten, advies, informatie en coördinatie in één centrum.

De Raad voor het Jeugdbeleid is als adviesorgaan van de regering bezig met het voorbereiden van ideeën over *kinderbeleid*.

Daarin speelt het concept *een tweede thuis* een belangrijke rol. Op een studiemiddag van de STIP in Drenthe, op 30 oktober 1992 gehouden, formuleerde Theo Schut het als volgt: (Dat tweede thuis wordt beschouwd als) *een aanvulling op het gezin, een uitbreiding van ervaringsmogelijkheden voor de kinderen, een steuntje in de rug voor de ouders. Nodig vanwege het feit dat de letterlijke en figuurlijke ruimte voor kinderen afneemt, ouders steeds vaker beiden betaald werk verrichten.*

Zo'n tweede huis hoeft niet de zoveelste instelling te zijn. We denken vooral aan een bundeling van aanbod van verschillende voorzieningen. Samen met het consultatiebureau, de basisschool, eventueel ook met basiseducatie voor ouders.

Roefeldag

Als aardig voorbeeld van kindvriendelijkheid haalde Theo Schut op voornoemde studiemiddag bij de STIP, overigens getiteld *Kinderen in het opbouwwerk, opbouwen van kinderwerk* de Belgische roefeldag voor het voetlicht. *Snapt u eigenlijk waarom er wel een vaderdag en een moederdag zijn, maar geen kinderdag? In België zijn jeugdwerkers actief die stellen: de samenleving moet niet alleen voorzieningen voor kinderen creëren, maar ook een voortdurende openheid naar kinderen betrachten. Op 29 juni viert men daar de zogeheten Roefeldag, Dag van het kind. Heel letterlijk probeert de Belgische samenleving dan zijn deuren voor kinderen open te gooien. Kinderen beheersen die dag het straatbeeld. Zij trekken van de bakker waar ze koekjes hebben*

Voorlichtingscampagne bereikt hele doelgroep

gebakken, naar de kermis waar zij achter de schermen van de bots-autootjes mogen kijken. De Belgische Roefeldag is één manier om de volwassenen te laten nagaan hoe open zij staan voor kinderen.

Er werden meer voorbeelden aangehaald, zoals de Schiedamse kinderraden, naar voorbeeld van een Turkse traditie. Schiedamse kinderen beslissen aldus zelf, met budget en al over de inrichting van een school en van een schoolplein. In de gemeente Beilen beslissen de kinderen over de besteding van de predikaat-prijs (Predikaat Jeugdstad). Kinderparticipatie kan niet zomaar van tafel worden geveegd als 'onpraktisch' of 'onnodig'. Wil men kinderen opvoeden tot volwassenen met een goed ontwikkeld verantwoordelijkheidsgevoel en dito burgerzin, dan kan men niet vroeg genoeg beginnen.

Ondertussen is het duidelijk dat met name het concept *een tweede thuis* goede aanknopingspunten biedt voor het opbouwwerk. De opbouwwerk-expertise heeft dit probleemgebied dan ook al het nodige geschonken, getuige het voorbeeld van de gemeente Beilen. Een voorbeeld dat landelijke navolging verdient, en niet alleen in Amsterdam en Schiedam. De redactie wenst de Stichting Welzijn Binnenstad dan ook veel succes bij het verwezenlijken van het (boven beschreven) plan om tot de vorming van Kindercentrum Jan Ligthart te komen.

Er moet in Nederland meer *geroefd* worden. (Greet Hettinga) ■

Het percentage Nederlandse jongeren tussen de 14 en 17 jaar dat de slagzin van de voorlichtingscampagne "Een slimme meid is op haar toekomst voorbereid" blijkt te kennen is 99%.

Dit blijkt uit een onderzoek dat NSS/Marktonderzoek BV heeft uitgevoerd in opdracht van de ministeries van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, van Onderwijs en Wetenschappen en van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Staatssecretaris Ter Veld heeft het onderzoeksrapport, getiteld "Derde bereikmeting meisjesbeleid", aangeboden aan het parlement.

De voorlichtingscampagne ging in 1989 van start. De drie betrokken ministeries willen met de campagne bevorderen dat meisjes zich voorbereiden op een zelfstandig bestaan. Het streven naar economische en sociaal-culturele zelfstandigheid van mannen en vrouwen is ook onderdeel van het kabinetsbeleid. De campagne richt zich naast meisjes ook op jongens en op docenten. Van 1989 tot en met 1992 is de boodschap op verschillende manieren onder de aandacht van de doelgroep gebracht.

Van 1989 en 1991 verschenen al rapporten over het bereik van de campagne. Het rapport dat nu verschijnt is een derde meting, die betrekking heeft op 1991 en de eerste vier maanden van 1992. De slagzin blijkt bij de jongeren vooral bekend te zijn van de Postbus 51-spotjes. In 1991 en 1992 heeft 85% een of meer van deze spotjes gezien. De bijbehorende folder is door 53% van de jongeren gezien, vooral door meisjes (66%). Van degenen die de folder onder ogen hebben gekregen, heeft 13% er daadwerkelijk in gelezen. Meer dan de helft van de jongeren (52%) kent de advertenties. Bij de meisjes is dit wat hoger, namelijk 65%.

Ook uit dit onderzoek blijkt dat een grote meerderheid van de jongeren achter de doelstellingen van het overheidsbeleid voor emancipatie

staat. Zo ondersteunt 94% de stelling dat mannen en vrouwen gelijk moeten worden behandeld. Daarnaast is 95% het eens met de stelling dat mannen en vrouwen dezelfde rechten en plichten moeten hebben. Ook het feit dat de overheid aan dit onderwerp aandacht besteedt, wordt door de meeste jongeren (79%) als positief ervaren. Tussen het er mee eens zijn en er over praten, ligt echter een verschil. Emancipatie blijkt steeds minder een populair gespreksonderwerp te zijn. Dit percentage loopt terug van 70% in 1989 naar 58% in 1992. Van de jongeren praat 58% wel eens over gelijkheid van mannen en vrouwen. Meisjes praten hier meer over dan jongens, respectievelijk 70% en 40%.

De juiste beroepskeuze

Ten opzichte van eerder onderzoek is een verschuiving te zien in de betekenis die aan de slagzin wordt toegekend.

De meest ondervraagden (42%) denken dat het gaat "om het maken van de juiste beroepskeuze". Dat is echter slechts een onderdeel van de doelstelling van de campagne. De juiste betekenis, die door 24% van de jongeren werd genoemd, is "zelfstandig zijn, voor jezelf kunnen zorgen en onafhankelijk van anderen zijn". De oorzaak is waarschijnlijk dat de beroepen van de meisjes in de spots en advertenties worden gezien als typische "mannenberoepen" (meubelmaker, beroepsmilitair).

Het feit dat in 1990 maatregelen zijn getroffen ter bevordering van de economische zelfstandigheid van vrouwen en mannen is nu minder bekend dan in de jaren hiervoor. In 1989 en 1990 was dit percentage 55%, in 1992 35%.

De campagne werd eind 1992 beëindigd. In een laatste onderzoek zal worden nagegaan wat het effect is geweest van de gehele campagne. ■

Vervoer op maat in Rotterdam

Onlangs vond de uitreiking plaats van het eerste exemplaar 'Al is het geen eerste klas, we zijn tevreden: Vervoer op maat in Rotterdam' van het kwaliteitspanel Rotterdam aan wethouder J.W. van der Schalk en directeur Franc Bessems van de Vereniging Gehandicaptenorganisaties Rotterdam (VGR).

Onderwerp van het verslag is een klantenenquête van het gesubsidieerde ouderen en gehandicaptenvervoer in Rotterdam.

Na het succes van **Wachten in Rotterdam: Dan kun je maar beter je boterhammen meenemen** een verkenning van het wachten in 80 Rotterdamse wachtkamers presenteert het kwaliteitspanel Rotterdam hiermee haar tweede verslag. Begonnen als experiment in het kader van sociale vernieuwing in november 1991, is het kwaliteitspanel Rotterdam op weg uit te groeien tot een volwaardig volger voor het toetsen van gemeentelijke en gesubsidieerde publieke dienstverlening. In het panel zitten vertegenwoordigers van 22 Rotterdamse (vrijwilligers)-organisaties. Het panel wordt gesubsidieerd uit de pot Bestuurlijke Vernieuwing. Doel van het kwaliteitspanel, een initiatief van het Landelijk Platform Opbouwwerk (LPO), is toetsing van de kwaliteit van dienstverlening van gemeentelijke en (semi-)publieke instanties, gezien vanuit de optiek van de gebruikers.

Aanleiding tot de kwaliteitsverkenning

Het aanvullend vervoer voor ouderen en gehandicapten wordt ook wel 'deur-tot-deur vervoer' genoemd. Deze benaming sluit aan bij het belangrijkste kenmerk van het voervoer, namelijk dat de klant aan de deur wordt afgehaald en voor de deur van bestemming wordt afgezet.

Een groot deel van het aanvullend vervoer in Rotterdam is in handen van vrijwilligers. Sinds enige tijd neemt onder hen de beroering toe. Oorzaak voor de onrust is de ontwikkeling van een vervoersplan voor het aanvullend vervoer door de

Gemeente Rotterdam, het zogenaamde Mobiliteitsscenario. Het gemeentelijk vervoerbedrijf de RET is belast met de ontwikkeling van het Mobiliteitsscenario. Met de ophanden zijnde decentralisatie van de vervoersvoorzieningen binnen de Algemene Arbeidsongeschiktheids-wet (AAW) per 1 januari 1994 naar de gemeenten is de politieke druk om met een vervoersplan te komen vergroot. Voor het kwaliteitspanel Rotterdam een goed moment om de mening en wensen te peilen onder klanten van het aanvullend vervoer.

De kwaliteitsverkenning

Met **Al is het geen eerste klas, we zijn tevreden. Vervoer op maat in Rotterdam** wordt in 50 pagina's verslag gedaan van een verkenning van de kwaliteit van het aanvullend vervoer in Rotterdam. Naast interviews met vervoerders is voor het verslag een klanten-enquête gehouden.

Bij de opstelling van de klanten-enquête is het kwaliteitspanel Rotterdam geadviseerd door de Wetenschapswinkel van de Erasmus Universiteit, de Faculteit Sociale Wetenschappen/RISBO van de Erasmus Universiteit en het Projectburo Aanvullend Openbaar Vervoer uit Utrecht.

Panelleden en 28 andere vrijwilligers uit de achterban zijn ten behoeve van de klanten-enquête op huisbezoek gegaan. Dit resulteerde in 181 ingevulde vragenformulieren van 150 vrouwelijke en 31 mannelijke respondenten. De uitspraken en conclusies van de klanten-enquête zijn gebaseerd op de antwoorden van deze 181 gebruikers.

Welke vervoerders komen aanbod?

De kwaliteitsverkenning richt zich op de volgende vrijwilligersorganisaties: de Stichting Aangepast Vervoer Hoogvliet, Vereniging Wijkbus Lombardijen/Vreewijk, Vereniging Wijkbus Deelgemeente Charlois, Vereniging Wijkbus IJsselmonde, Vereniging Wijkbus Alexander, Stichting Wijkvervoer Hillegersberg/Schiebroek, Stichting Wijkbus Centrum-Noord, Stichting Wijkbus Oude Westen/Cool/Stadsdriehoek en Stichting Wijkbus Overschie. De professionele vervoerders die aanbod komen zijn: de Algemene Autohulpdienst Rotterdam (AAR) en een aanvullend vervoersproject door de Rotterdamse Taxi Centrale (RTC-project). De AAR biedt vervoer aan lichamelijke gehandicapte Rotterdamers die geen gebruik kunnen maken van het openbaar vervoer of de taxi.

Enkele uitkomsten

Al is het geen eerste klas, we zijn tevreden geeft de bevindingen van de klanten goed weer. Ondanks de verschillen in toelatingseisen, tarieven, begrenzing van vervoersgebied, aanmeldingstermijn en openingsuren voor ritreservering en rijtijden blijkt 85% van de ondervraagde klanten tevreden met de mogelijkheden van hun aanvullend vervoer. Ook de tevredenheid over de klantvriendelijkheid van telefonisten, chauffeurs en begeleiders is zeer groot.

De positieve kijk van de klanten op het aanvullend vervoer hangt in belangrijke mate samen met de kwaliteit van het vervoersaanbod. Tegelijkertijd weerspiegelt deze tevredenheid het belang dat wordt gehecht aan dit vervoer op maat. Wat in de eerste plaats telt is dat men door aanvullend vervoer de mobiliteit terugwint. Men kan weer de deur uit: *Voordat ik met de wijkbus en de AAR ging, zat ik alleen maar als een*

mummie achter het raam, aldus een 50-jarige ME-patiënte.

Deze dankbaarheid maakt dat de meesten eventueel ongerief voor lief nemen: *Ik ben zo gelukkig met het RTC-project, dat ik niet wil klagen over roken of meningsverschillen met de chauffeurs.*

Hoewel de wijkbusorganisaties en het RTC-project een leeftijdsgrens van 55 of 65 voor deelname kennen, zijn in de praktijk het grootste deel van de klanten 75-plussers. Van de totale groep van 146 klanten van het wijkbus- en RTC-project in de enquête zijn maar liefst 101 personen 75 jaar of ouder.

Tweederde van de klanten achten zich niet meer in staat met het openbaar vervoer te reizen. Daarbij is voor 85 klanten het instappen bij het openbaar vervoer een onoverkomelijke drempel.

Voor vele ouderen ligt ook de snelheid bij het openbaar vervoer te hoog. Een 84-jarige vrouw: *Ik kan mij niet herinneren hoe het met de bus en tram is. Misschien dat het nu met die lagere instap beter gaat.*

Maar aan de andere kant, het moet tegenwoordig allemaal zo vlug. De deuren zijn dicht voor je er erg in hebt.

Van degenen die nog wel met het openbaar vervoer gaan, is voor een deel het scala aan openbaar vervoer beperkt. Zij kunnen bijvoorbeeld alleen nog maar met de metro mee. Bij de Noord-Zuidlijn van de metro zijn in plaats van liften roltrappen aangebracht. Een wijkbusklant: *Ik wil soms ook met de metro op stap. Maar als ik dan met de bus aankom bij het metrostation, dan moet ik maar afwachten of de roltrappen het doen. Doen ze het niet, en dat gebeurt nog al eens, dan houdt alles op. Dan moet ik terug.*

Ongeveer een derde van de wijkbus- en RTC klanten zijn voor hun sociale en recreatieve contacten buiten de deur geheel afhankelijk van deze vervoerders.

Ongeveer de helft van de klanten heeft te maken gehad met het professionele ziekenvervoer van de

firma's Bornkamp en Silo. Van deze klanten laat de helft zich negatief uit over de prijs, de lange wachttijden bij vooral de terugreis en lange reistijden door het combineren van ritten. Een klant: *Mijn ervaringen met het ziekenvervoer zijn niet zo best: dikwijls niet op tijd van huis gehaald, lange wachttijden bij de terugreis en met drie personen op een tweezitsbank gepropt worden.*

Enkele knelpunten

De grote tevredenheid met het aanvullend vervoer neemt niet weg, dat uit de kwaliteitsverkenning een aantal knelpunten blijken:

- bijna een derde van de respondenten geeft te kennen dat ze wel eens thuis moeten blijven, omdat ze geen vervoer kunnen krijgen. Bijna de helft meldt dat ze het tijdstip van vertrek wel eens moeten bijstellen.
- bijna 40% van de respondenten vindt de aanmeldingstermijn voor het boeken van een rit te lang. Met name de AAR-klanten hebben moeite met hun bespreektermijn. Ruim de helft reageert misnoegd: *De laatste keer dat ik met de AAR wilde reizen, in het weekend, belde ik drie weken voor mijn geplande bezoek. Toen bleek al dat ik niet meer mee kon. Uiteindelijk kon ik pas na vijf weken terecht. Een telefonische bevestiging dat de reis door gaat krijg je een dag voor*

vertrek. Dan gebeurt het wel dat het tijdstip van de reis nog moet worden bijgesteld. Daar komt bij dat je dus de dag voor je geplande vertrek thuis moet blijven, want anders loop je het telefoontje van de AAR mis.

Enkele aanbevelingen

De praktijk leeft dat mensen pas een beroep doen op het aanvullend vervoer als zij er aan toe zijn. Zolang de mensen zelf kunnen voorzien in hun vervoersbehoefte gaan ze hun eigen weg.

De instelling van leeftijdsgrenzen en indicatiestellingen is dan ook overbodig.

Gezien de hoge leeftijd van de klanten lijkt de invoering van een jaarabonnement in het aanvullend vervoer van ouderen overbodig. Het overgrote deel van de klanten geeft de voorkeur aan contante betaling in de bus. Een 91-jarige zag de humor in van de vraag in de klanten enquête naar de wenselijkheid van een abonnement: *Op mijn leeftijd? Bedoelt u misschien een dagabonnement?*

Het rapport 'Al is het geen eerste klas, we zijn tevreden. Vervoer op maat in Rotterdam.' kan worden besteld bij het Landelijk Centrum Opbouwwerk, Prinsegracht 51, 2512 EX Den Haag. Telefoon: 070-3804431. Prijs: f 7.50 (ex porto). ■

Check and double-check

door Fenny Gerrits

De Haagse Migranten Werkwinkel (MWW) wordt belaagd door onderzoekers die zijn ingehuurd door diverse instanties. Als argeloze geïnteresseerde zou je vermoeden dat één degelijk onderzoek, dat wordt uitgevoerd naar het functioneren van de vier experimentele Migrant en Werk-winkels toch voldoende inzicht moet bieden. Het is natuurlijk begrijpelijk dat meerdere partijen staan te popelen om kennis te nemen van de onderzoeksresultaten, maar de gemeente Den Haag gaat nog een stapje verder.

Het landelijk onderzoek dat wordt uitgevoerd in opdracht van het Centraal Bestuur Arbeidsvoorziening (CBA) is vertraagd. Dit levert met name voor de Haagse MWW een vervelende complicatie op. De experimentele MWW's hebben een looptijd van drie jaar. Na anderhalf jaar wordt er geëvalueerd. (Het Haagse Voortgangsverslag laat overigens zien dat het met de resultaten wel goed zit, dus dat is het probleem niet.) Het Haagse MWW-experiment loopt af op 1 december 1993.

Nu werken er bij de Haagse MWW ook consultants in het kader van het (landelijke) HOG-100-experiment. (Een door de VNG, SoZaWe en migrantenorganisaties geëntameerd project, waarbij 100 extra formatieplaatsen konden worden ingezet ten behoeve van de intensivering en begeleiding van de bemiddeling van allochtonen.) Van de 10,5 formatieplaatsen in Den Haag zijn er 3,5 bezet via de Haagse MWW. Dit experiment loopt per 1 januari 1993 af.

Het CBA is positief over de resultaten van Migranten HOG-100, op grond van een onderzoek, verricht door het Sociaal-Geografisch en Bestuurskundig Onderzoeksbureau (SGBO), kon in ruimere kring worden vastgesteld dat het experiment is geslaagd en de regeling continuering verdient. Het CBA heeft vervolgens geadviseerd om HOG-100 uit eigen middelen te laten financieren door de RBA's. In feite wordt het al of niet vervolgen van deze regeling overgelaten aan de diverse RBA's.

De Haagse MWW valt onder het RBA Den Haag-Delft. Dit heeft reeds

tweemaal mondeling toegezegd dat HOG-100 doorgaat in de Haagse regio. Dit mede naar aanleiding van de presentatie van het Werkplan voor 1993 van de Haagse MWW. Tijdens het ter perse gaan van deze MO (tweede helft december) wacht de Haagse MWW nog op officiële bevestiging. Ondertussen kan men niemand aanstellen voor de uitvoering van HOG-100, per 1 januari 1993. Dit heeft voor de huidige HOG-100 functionarissen vervelende consequenties.

De Haagse double-check

Dit jaar vond een landelijk onderzoek plaats naar het reilen en zeilen van de vier MWW's (in Amsterdam, Breda, Rotterdam en Den Haag). In opdracht van het CBA werd de levensvatbaarheid van deze op migranten gerichte vorm van ondersteuning van de reguliere arbeidsvoorziening onderzocht. De uitkomsten van dit onderzoek zullen bepalend zijn voor het al of niet continueren van de middelen. Dit onderzoek had in oktober/november afgerond moeten zijn. Dit was aardig geweest, te meer omdat de driejarige experimentfase van de Amsterdamse MWW per 1 januari, en de Rotterdamse per 1 maart as. afloopt. Met het oog op allerlei consequenties van personele, maar ook van werk-inhoudelijke aard is het prettig om tijd te hebben voor overleg en eventuele bijstelling van de werkwijze.

Op dit moment is het rapport nog niet klaar. Dit brengt in ieder geval de MWW's in Amsterdam (Amsterdam heeft er twee) in de problemen. Met betrekking tot de oorzaak van

de vertraging lijkt het plausibel om te veronderstellen dat de gemeente Den Haag hier een rol in speelt. De gemeente Den Haag immers, heeft gevraagd 'mee te mogen liften' met het landelijke onderzoek. De gemeente Den Haag heeft aan het CBA toestemming gevraagd het betreffende onderzoeksbureau een aanvullende opdracht te mogen verstrekken naar het functioneren van de Haagse MWW. Dit met gebruikmaking van de gegevens die door de MWW aan de onderzoekers ten behoeve van het landelijk onderzoek zijn verstrekt. Het gemeentelijk onderzoek zal een aanvulling zijn op het landelijk onderzoek, en dus door dezelfde onderzoekers worden verricht. Volgens mevrouw Marja Oudshoorn, werkzaam bij de gemeente Den Haag zal het onderzoek eind december zijn afgerond. Het betreft hier, volgens haar, een onderzoek dat de gemeente zich toch al had voorgenomen in verband met de (overigens beperkte) gemeentelijke bemoeienis met de Haagse MWW. De gemeente Den Haag heeft van de 10,5 Haagse formatieplaats, in het kader van HOG-100, 3,5 formatieplaats aan de Haagse MWW toegewezen. Maar die HOG-100 regeling is onlangs dus ook landelijk uitgebreid geëvalueerd.

Wij vroegen de directeur van de Haagse MWW, de heer Boris Vukovic om commentaar op de gang van zaken. Hij liet weten verheugd te zijn over de informatie over de onderzoeken die hij informeel heeft ontvangen. Want er bereiken hem berichten van betrokkenen bij de onderzoeken, maar ook van cliënten en ex-clieënten die bemoedigend zijn. Na zijn aanvankelijke irritatie over de extra belasting, die het Haagse onderzoek oplevert is hij nu tevreden over de positieve geluiden die hij alom mag beluisteren.

De MWW had het dubbele aantal tenqueteren personen aangeleverd ten behoeve van het onderzoek, ten opzichte van de andere MWW's. De heer Vukovic is overtuigd van de

Hulpverlening schiet te kort

positieve uitkomsten van het onderzoek (eigenlijk beide onderzoeken). Zijn overtuiging wordt mede geschraagd door de gunstige resultaten die tussentijds konden worden gepubliceerd, de cijfers gelden vanaf het operationeel worden van de Haagse MWW, op 1 april 1991, tot aan 1 oktober 1992:

- aantal 'bereikte' cliënten - 1125
- intake-gesprekken - 647
- vervolggesprekken - 908
- aantal stappenplannen - 497
- aantal doorverwijzingen - 636
- het aantal cliënten dat werk heeft gevonden - 182

(116 mensen zijn na een intake-gesprek afgefallen, door diverse omstandigheden.)

Toekomstmuziek

De Haagse Migrant en Werkwinkel kijkt, ondanks alles, vooruit. Het Werkplan voor 1993 legt vooral als taakstelling het bevorderen van kwaliteit in de resultaten, op. Men beoogt dit via samenwerking met de Vrouw en Werkwinkels op het gebied van OR-cursussen en Voorlichting, alsmede met de Sollicitatieclub voor migranten. Deze laatste is een afsplitsing van de reguliere Sollicitatieclub van het Arbeidsbureau in Den Haag. In overleg met het Arbeidsbureau in Den Haag levert de Haagse MWW tijdelijk ondersteuning in de vorm van mankracht. Ook zal de samenwerking met overige organisaties in het arbeids-/schoolingcircuit verder worden uitgebouwd, zodat de inmiddels vrij goed lopende samenwerking en communicatie nog beter wordt.

En nu maar hopen dat de gemeente Den Haag in de toekomst de schaarse middelen voor betere doeleinden zal inzetten, dan voor onderzoek naar reeds onderzochte zaken. ■

Van de huishoudens met problematische langlopende schulden komt 40% in aanmerking voor een schuldregeling. De effectiviteit van de getroffen schuldregelingen is echter laag. Slechts een kwart van de problematische schulden waarvoor een schuldregeling is getroffen, wordt daadwerkelijk opgelost. De hulpverlening schiet tekort door het opleggen van een te hoog aflossingsbedrag en door het vasthouden aan een hulpverleningsmodel (zelfredzaamheidsmodel) dat door de betreffende huishoudens met schulden als minder efficiënt wordt ervaren. Dit zijn belangrijke conclusies uit het proefschrift Het oplossen van problematische schulden: een analyse van de invloed van hulpverlening, interorganisatorische samenwerking en huishoudkenmerken op de effectiviteit van schuldregelingen. Drs. M.H.G. de Greef is op 10 december aan de Rijksuniversiteit Groningen op deze materie promoveerd tot doctor in de Bedrijfskunde. In Nederland zijn veel huishoudens (schattingen lopen uiteen van 100.000 tot 200.000) die structureel niet meer in staat zijn om aan hun financiële verplichtingen te voldoen. Eenderde deel van de huishoudens uit de laagste inkomensgroepen komt in financiële problemen omdat de vaste lasten vaak te hoog zijn in relatie tot de inkomsten. Financiële problemen van huishoudens uit de middenklasse zijn vaak terug te voeren op het leven op te grote voet.

Zakgeld en zelfredzaamheid

Huishoudens met financiële problemen kunnen een beroep doen op hulpverlening van maatschappelijk werkers, medewerkers van Sociale Diensten en van Gemeentelijke Kredietbanken en van budgetconsulenten. Slechts 40% komt in aanmerking voor een schuldregeling. Greef onderscheidt verschillende manieren om hulp aan te bieden. De belangrijkste modellen zijn het

zakgeldmodel (11%) en het zelfredzaamheidsmodel (48%). In het zelfredzaamheidsmodel ligt sterk de nadruk op een zo adequaat mogelijke aanpak van de problematische schulden, terwijl in het zakgeldmodel meer nadruk ligt op begeleiding van huishoudens. Hoewel hulpverleners vooral het zelfredzaamheidsmodel het efficiëntst vinden, ervaren huishoudens het zakgeldmodel als de beste oplossing.

Regels niet in acht genomen

Hulpverlening is in veel gevallen weinig efficiënt. Slechts in een kwart van de gevallen zijn problemen opgelost. Uit het onderzoek blijkt dat hulpverleners vaak de situatie niet realistisch inschatten en dat zij zich niet aan hun eigen regels houden: 22% van de huishoudens wordt te zwaar belast; bij 40% worden niet alle schulden betrokken en bij 17% loopt de regeling langer dan 36 maanden. De overheid kent een norm dat maximaal 6% van het inkomen aan het aflossen van schulden besteed mag worden. Hulpverleners leggen vaker een zwaardere last op door vakantiegeld en kinderbijslag bij het inkomen te tellen.

Levensstijl

Sociale minima (alleenstaanden met kinderen zonder betaalde arbeid) met problematische schulden hebben het het moeilijkst. Hun problemen zijn vaak structureel, waardoor de mogelijkheden om iets aan het probleem te doen beperkt zijn. In slechts 5% van de gevallen wordt een oplossing gevonden. Deze groep wordt ook het vaakst belast met te hoge aflossingsbedragen (49% van de gevallen). Bij 29% van de huishoudens komen de problemen met een aantal jaren terug. Dit verschijnsel doet zich vooral voor bij huishoudens uit de middeninkomens omdat zij hun levensstijl niet aan hun inkomsten aanpassen. ■

Organisatiecultuur meetbaar

Een organisatiecultuur kan betrouwbaar gemeten worden. Dit biedt handvatten voor het aanpassen van een organisatiecultuur aan de eisen van de tijd en aan de ambities van het management. Dit concludeert drs. J.A. Neuijen in zijn proefschrift *Diagnosing Organizational Cultures: Patterns of Continuance and Change*, waarop hij op 3 december 1992 aan Rijksuniversiteit Groningen is gepromoveerd tot doctor in de Bedrijfskunde.

Aanleiding voor het onderzoek was het feit dat fusies en andere ingrijpende veranderingen in de zeventiger en tachtiger jaren veel organisaties bewust maakten van de weerbaarheid van hun eigen cultuur. Een passende organisatiecultuur is een belangrijke voorwaarde voor een soepel lopende organisatie. Onder organisatiecultuur verstaat Neuijen de gemeenschappelijke opvattingen van mensen in een bedrijf over wat ze passend vinden in het doen en laten van de medewerkers. Neuijen onderzocht samen met prof.dr.ir. G. Hofstede en dr. G.J.E.M. Sanders de bedrijfscultuur van een twintigtal Nederlandse en Deense bedrijven. Daaronder waren vestigingen van Philips en AKZO in Nederland en Lego en Scandinavian Airlines in Denemarken.

Het meten van een organisatiecultuur

Neuijen ontwikkelde en onderzocht drie onderzoeksstappen om een organisatiecultuur te meten en te beschrijven: een anthropologische, een sociologische en klinische stap. In de eerste onderzoeksstap werd een bedrijf onbevooroordeeld benaderd. De onderzoeker vroeg zich tijdens dit deel van het onderzoek af wat er gebeurde binnen het bedrijf en hoe hij dat kon begrijpen. In elke organisatie nam hij tien interviews af van twee à drie uur. In de tweede onderzoeksstap beantwoordde een groep medewerkers een aantal vragen, onder meer

gebaseerd op de gegevens die in de voorafgaande stap waren vergaard. Met de antwoorden op die vragen kon een aantal punten samengesteld worden waarmee verschillende organisatieculturen onderling met elkaar te vergelijken zijn: richt een organisatie zich op het proces of op het resultaat, op de mens of op het werk? Voelen medewerkers zich gebonden aan de organisatie of aan hun beroep? Staan de medewerkers open voor nieuwkomers of niet? Is er sprake van een strakke of een losse controle? Is men pragmatisch of normatief?

In de derde onderzoeksstap legde Neuijen vervolgens de tot dan toe verkregen onderzoeksresultaten voor aan het management van elk van de organisaties. De leiding kon vragen stellen en vertellen wat voor betekenis zij aan de resultaten hechtte. Dit leverde inzichten op over hoe en in wat voor mate de organisaties in staat zijn hun eigen cultuur te veranderen.

Priester als personeelsfunctionaris

Uit de beschrijving van de anthropologische onderzoeksstap viel een drietal patronen af te lezen waarmee een organisatie getypeerd kan worden. Deze patronen hebben betrekking op de relatie tussen medewerkers en organisatie. Het eerste patroon noemt Neuijen het 'internaliseren'. Een bedrijf gedraagt zich in dat geval als een soort dorpsgemeenschap. De organisatie vraagt veel van de loyaliteit van de medewerkers, maar stelt daar een goede zorg voor diezelfde medewerkers tegenover. Soms bleek die zorg zo ver te gaan dat een bedrijf een priester in dienst had als personeelsfunctionaris. Leven en werk zijn niet erg gescheiden. Kenmerkend voor internaliseren is, dat de organisatie een beroep doet op het geweten van de medewerkers. Het tweede patroon wordt 'conformeren' genoemd. Dit houdt in dat werknemers zich aan de regels houden, zonder zich verbonden te

voelen met de onderliggende normen en waarden. Kenmerkend voor dit patroon is, dat betrokkenen afstand kunnen nemen van het eigen handelen en makkelijk van baan kunnen verwisselen. Medewerkers worden aangesproken op hun eigen handelen. Het derde patroon in de relatie tussen medewerkers en organisatie noemt Neuijen 'innovëren'. Van de medewerkers wordt verwacht dat ze loyaal zijn en handelen in de geest van de normen en waarden van de organisatie. Toch zullen medewerkers in het belang van hun eigen carrière de organisatie kunnen verlaten. Voor het innoverende patroon is het kenmerkend dat de organisatie de medewerkers aanspreekt op hun ambities.

Ingrijpen in een organisatiecultuur

Het management van een organisatie kan met de verkregen informatie krachtig ingrijpen in de eigen organisatiecultuur, want men krijgt inzicht in de eigen cultuur en termen om hierover te spreken. Ingrijpen kan betere overlevingskansen opleveren voor een organisatie, waarvan de cultuur daarna meer overeen kan komen met de wensen en ambities van het management. Dit kan bijvoorbeeld door enerzijds meerdere elementen van een bedrijfscultuur bewust in stand te houden en door anderzijds bepaalde patronen te doorbreken. Zo'n situatie deed zich voor toen een organisatie die zich kenmerkt door internaliseren tot innovaties wilde komen. Er ontstond een dilemma. Men hechtte aan tradities, maar verandering bleek noodzakelijk. Hier loste men dit op door een aparte groep voor het innoveren te creëren, die los van de rest van de organisatie, in een eigen gebouw, de organisatie op sleeptouw kon nemen. ■

Opbouw- en activeringswerk

In januari 1993 zal professor dr. Andries Baart zijn oratie houden aan de Katholieke Universiteit Utrecht. Professor Baart bekleedt aldaar sinds 1 januari '92 de Bijzondere Leerstoel Opbouw- en activeringswerk. Teneinde aan de vooravond van de oratie de leerstoel (weer) eens onder de aandacht te brengen, publiceerde de initiatiefnemer tot vestiging van de leerstoel, de Stichting Maatschappelijke Activering *De waarde van activering en de activering van waarden*.

Deze publicatie bevat een presentatie van de Bijzondere Leerstoel Opbouw- en activeringswerk, toepassingsgebied kerk en samenleving. De leerstoel is een vanuit het werkveld geschapen voorziening die in de behoefte aan theorievorming, opleiding en onderzoek van het activeringswerk, diaconaal werk en kerkelijk opbouwwerk moet voorzien. *De leerstoel is gesitueerd in een gebied dat niet door het gebruikelijke opbouwwerk wordt bestreken, hoewel de naam mogelijk wel die kant opwijst. De Bijzondere Leerstoel heeft met de hiervoor genoemde werksoorten niet alleen een eigen toepassingsgebied (kerk en samenleving), maar ook een bijzondere insteek. Als het belangrijkste aangrijpingspunt voor samenlevingsopbouw gelden immers niet, zoals in het reguliere opbouwwerk, belangen en belangenbehartiging, maar waardenoriëntatie en algemeen christelijke respectievelijk katholieke waarden.* (Pag. 7, Ten Geleide, van B.A. Schmitz.)

Eigenlijk betoogt de heer Schmitz in dit artikel dat het kerkelijk welzijns- en activeringswerk ook wetenschappelijk gezien 'dakloos' was. Er bestond niet 'voldoende appreciatie' voor dit levensbeschouwelijk georiënteerde werk, noch vanuit het welzijnswerk, noch vanuit de politiek. En ook de sociale wetenschappen hebben het identiteitsgebonden sociaal werk kennelijk niet erg gestimuleerd.

De Bijzondere Leerstoel (die dus in meerder opzicht *bijzonder* is) moet een (wetenschappelijke) legitimatie bieden aan allerlei identiteitsgebonden en waardengeoriënteerde werksoorten. Laat er geen misver-

stand over bestaan: de stichting richt zich op de deskundige bevordering van het maatschappelijk handelen van *primair de RK* bevolkingsgroep.

Paradox of niet

Men kan zich afvragen of die wetenschappelijke legitimatie van het RK-welzijns- en opbouwwerk altijd heeft ontbroken. Men kan waarschijnlijk wel stellen dat het RK-wetenschappelijke circuit, evenals dat van de Hervormden overigens, in de loop der tijd qua omvang en importantie ten opzichte van de 'reguliere' wetenschappelijke instituten zal zijn gemarginaliseerd. Aan een theologie-studie zit een duidelijk beroepsbeeld gekoppeld. Wie niet geïnteresseerd is in het beroep van pastoor of dominee gaat dus veelal geen theologie studeren.

Er zijn echter wel veel mensen (leken) actief in de verschillende kerkelijke circuits, op het 'snijsvlak' tussen kerk en samenleving. Teneinde deze beroepskrachten en vrijwilligers wetenschappelijk te ondersteunen is de leerstoel ingesteld. Het komt neer op het vergroten van de doelgroep door *water bij de (mis-)wijn te doen*, teneinde overeind te blijven.

Aan de andere kant kan men constateren dat de 'waardenloosheid' van onze samenleving tegenwoordig in toenemende mate wordt betreurd. We hebben ons overal van 'geëmancipeerd', dus ook van welk geloof dan ook. En de intellectuelen onder ons bezigen 'wetenschappelijk verantwoorde' argumenten om (al of niet religieus geïnspireerde) normen en waarden te (kunnen)

verwerpen. Er is echter al een tijdje een onderstroom merkbaar van zich 'progressief' noemende wetenschappers uit allerlei disciplines (ook de natuurwetenschappen) die betogen dat waardenvrije wetenschap(sbeoefening) onmogelijk is (en zelfs onwenselijk). Dit stroompje zwelt aan.

Een mooi voorbeeld van van die belangstelling vanuit de reguliere wetenschap voor het levensbeschouwelijke erfgoed vormt de benoeming van professor R. Munnik onlangs, als bijzonder hoogleraar aan de Universiteit Twente. Zijn leeropdracht luidt: *Wijsbegeerte in Relatie tot de Katholieke Levensbeschouwing*. In zijn oratie ventileerde hij zijn inzichten met betrekking tot de relatie tussen metafysica en techniek. Professor Munnik is zelfs op zoek naar een hermeneutiek van de technologische ervaring: een thematiek van betekenisgeving die leidt tot een relatie van de mens met techniek die te omschrijven is als een manier van *behoedzaam aftasten, vanuit de KUNST van het zich verstaan met*.

Ik denk dat de Bijzondere Leerstoel Opbouw- en Activeringswerk op een welgekozen moment is ingesteld. 'Geloof' en 'wetenschap' mogen tegenwoordig (weer) meer samen gaan. De leerstoel zal denkkelijk niet leiden tot een spectaculaire toename van het aantal theologiestudenten die een carrière als priester ambiëren. Wel kan deze leiden tot een hernieuwd respect voor de intellectuele allure van het katholicisme en het geloof in het algemeen, dat lange tijd als on- of zelfs anti-wetenschappelijk werd beschouwd. De redactie van MO wenst Andries Baart veel succes in de vervulling van zijn hoogleraar-schap. (Fenny Gerrits) ■

Genoteerd

Lezenswaardige artikelen over onderwerpen die aansluiten bij de inhoudelijke interessegebieden van opbouwwerkers, voor u genoteerd door Wilma Schakenraad (NIMO).

Bordewijk, Paul. **Gemeenten staan buiten spel, stadsvernieuwingsatlas geeft aardig doorkijkje in de sociale opbouw van wijk en buurt.** Binnenlands Bestuur 1992, jrg. 13, nr. 44, p. 22-25.

De stadsvernieuwingsatlas, eigenlijk een computerbestand met gegevens van gemeenten met meer dan dertigduizend inwoners, is samengesteld door de Rijks Planologische Dienst en bedoeld als hulpmiddel bij de evaluatie van het stadsvernieuwingsbeleid. Opmerkelijk is dat de atlas over de gemeenten gaat, maar grotendeels buiten de gemeenten om tot stand is gekomen, en bovendien nog niet lokaal raadpleegbaar is.

Bijddendijk, F. Ph. **Om de kwaliteit van de stad.** Corporatie Magazine 1992, nr. 22, p. 30-33.

Pleidooi voor een nieuwe koers in het stadsvernieuwingsbeleid, met o.a. meer particuliere initiatieven (institutionele beleggers, maar vooral ook woningcorporaties, kleine ondernemers, individuele bewoners), flexibele regelgeving en een herdefiniëring van achterstands-situaties.

Cate, Flip ten. **Marginale woonwerk projecten bij uitstek vorm van sociale vernieuwing.** Binnenlands Bestuur 1992, jrg. 13, nr. 44, p. 18-19.

Naar aanleiding van het symposium "Idealisten in zaken", over startende bedrijfjes die in (vaak gekraakte) gebouwen het heft in eigen handen nemen, worden enkele zelfbeheerprojecten besproken. Aan bod komen de voorwaarden en obstakels waarmee deze woon-werkprojecten te maken krijgen.

Cüstiers, John. **De naoorlogse woonwijken: ook zonder subsidie zijn er kansen genoeg, maar wie neemt het initiatief tot een 'wederopbouw'?** Binnenlands Bestuur, jrg. 13, nr. 47, p. 24-27.

In zijn nota 'Belstato' heeft staatssecretaris Heerma de naoorlogse wijken geschrappt uit het stadsvernieuwingsbeleid. Maar wat moet gebeuren om te voorkomen dat de tuinsteden uit de jaren vijftig en zestig tot getto's en armoedebuurten vervallen?

Drie keer buurtbeheer in Noord-Frankrijk. Het Experiment (SEV) 1992, jrg. 8, nr. 4, p. 12.

De in voorbereiding zijnde "buurtbeheerbedrijven" (in Nederland) onderscheiden zich van de Franse *Régies de quartiers*, doordat de laatsten ook opereren als belangenorganisatie van bewoners en als opleidingsinstituut voor langdurig werklozen. Beschrijving van *Régies* in Duinkerken, Lille en Meaux.

Engbersen, Godfried en Romke van der Veen. **De onbedoelde effecten van sociaal beleid.** Beleid & Maatschappij 1992, jrg. 19, nr. 5, p. 214-226.

Het geloof in de maakbaarheid van de samenleving neemt af. Sociaal beleid kent niet alleen gebrekkige resultaten, maar blijkt soms zelfs sociale problemen op te roepen. Dit artikel pleit voor een sceptische beleidsanalyse, waarin meer rekening wordt gehouden met onbedoelde, met name 'perverse', dus tegengestelde en ongewenste, effecten.

Hellemans, Staf en Rita Schepers. **De ontwikkeling van corporatieve verzorgingsstaten in België en**

Nederland. Sociologische Gids 1992, jrg. 39, nr. 5-6, p. 346-365.

Karakteristiek voor de Belgische en Nederlandse verzorgingsstaten is de systematische combinatie van de overheid met (delen van) het middenveld. Schets van de ontwikkeling van beide verzorgingsstaten, en van de rol die verzuiling en ontzuiling hierin heeft gespeeld.

Moore, R. **Onderklasse: gebruik en misbruik van een problematisch begrip.** TAB 1991, nr. 4, p. 294-304.

De term onderklasse wordt gebruikt om gemeenschappelijke kenmerken aan te duiden van mensen die worden achtergesteld en uitgesloten van de voordelen die zijn verbonden aan burgerschap. Aan het gebruik van deze term zijn echter ook gevaren verbonden: hij doet geen recht aan de grote variëteit aan situaties en ervaringen van mensen, en kan leiden tot stigmatisering.

Richelle, J.N.M. **Arbeid en burgerschap.** TAB 1991, nr. 4, p. 287-293.

Sociale vernieuwing vraagt om een omvangrijke reconstructie van de verzorgingsstaat, en daarmee om een andere invulling van het begrip 'burgerschap'. Een nieuwe kwaliteit van burgerschap (d.w.z. actievare, op zichzelf vertrouwende burgers) kan gerealiseerd worden door arbeid, maar kan ook op andere manieren gestalte krijgen, zoals in het vrijwilligerswerk. ■

Fonds WAO beweging

Arbeidsongeschiktheid moet vooral voorkomen worden. Dat klinkt erg voor de hand liggend, maar is het niet.

Anders zou het spookbeeld van de miljoenste arbeidsongeschikte Nederlander niet over ons land waren.

Er zal op alle niveaus en door alle partijen hard gewerkt moeten worden komende jaren aan de vraagstukken van arbeids(on)geschiktheid en (on)geschikte arbeid.

Een van die partijen zijn de arbeidsongeschikten zelf. Sinds jaar en dag is de WAO-beweging actief, plaatselijk, regionaal en landelijk.

. om lotgenoten een hart onder de riem te steken;

. om spreekuren te houden over uitkeringen, problemen met instanties, vrijwilligerswerk, kansen op terugkeer naar werk;

. om cursussen te organiseren variërend van de aanvaarding van de nieuwe levenssituatie tot het oriënteren op opnieuw de arbeidsmarkt opgaan;

. te onderhandelen met de Gemeenschappelijke Medische Dienst, Bedrijfsverenigingen en andere instanties;

. om inleidingen te houden voor Ondernemingsraden over arbeidsongeschiktheid en de preventie-noodzaak;

. om de belangen van arbeidsongeschikten te behartigen bij de landelijke politiek, bij de Centrale directie van de GMD, de Federatie van Bedrijfsverenigingen, de Sociale Verzekeringsraad en andere instanties;

. om al dan niet samenwerkend met andere experimenten te ontwikkelen die kunnen bijdragen aan de reïntegratie van (gedeeltelijk) arbeidsongeschikten naar betaalde en onbetaalde arbeid.

Het is niet alleen zo dat degenen die arbeidsongeschikt zijn recht op volwaardige participatie-kansen in onze samenleving hebben; het is

ook zo dat bedrijfsleven, politici en sociale zekerheidsorganen veel kunnen leren van de ervaringen en inzichten van al degenen die door ongeval of ziekte arbeidsongeschikt werden.

Het vele werk dat de WAO-beweging verzet, wordt niet geremd door gebrek aan enthousiasme en inzet, maar wel door geldgebrek. Overheids-subsidies - voorzover al aanwezig - zijn door de doorgaande bezuinigingen van de afgelopen jaren verder verminderd of verdwenen. En aangezien het merendeel van de arbeidsongeschikten met een minimum-uitkering moet zien rond te komen, kan het ook niet voor eigen rekening.

Het fonds WAO-beweging is een initiatief van een aantal arbeidson-

geschikten zelf, die jaren actief geweest zijn in de WAO-beweging, of daaraan dienstbaar zijn geweest. Zij hebben voor dit initiatief steun gekregen van een aantal meer of minder bekende Nederlanders.

Het Fonds WAO-beweging kan en wil niet in alle (financierings) noden voorzien.

Het kan en wil niet voorzien in bv. exploitatie-problemen van plaatselijke WAO-groepen of WAO-belangverenigingen. Het Fonds heeft er voor gekozen steun te verlenen aan landelijke, vernieuwende initiatieven en projecten; alsook aan initiatieven en projecten op kleinere schaal die een voorbeeld-functie kunnen vervullen en op die manier een landelijke doorwerking kunnen hebben. Daarnaast wordt steun verleend aan de bekostiging van

Landelijk comite van aanbeveling

- Dr. Herman van Aalderen, Vaste deskundige bij de Raad van Beroep te A'dam
- Herman Bode, Oud Vice-Voorzitter FNV
- Prof. Y.S. Brenner, Hoogleraar Economie Rijks Universiteit Utrecht
- Ir. Dik van Drimmelen, Veiligheidsdeskundige
- Dr. Peter Buys, Sociaal geneeskundige
- Prof. Dr. Frank van Dijk, Hoogleraar Universiteit van Amsterdam
- Cees Egas, Oud Staatssecretaris CRM, Lid voorlopige Raad van het Ouderenbeleid, Voorzitter Anti-discriminatie Bureau Noord-Kennemerland
- H.C.A. Ernst, Bisschop van Breda
- Prof. Dr. Bob Goudzwaard, Hoogleraar Economie, vrije Universiteit Amsterdam
- Drs. Simon Knepper, Medisch Adviseur Gemeenschappelijk Medische Dienst
- Dr. C. Henk Koetsier, Directeur

- landelijk bureau Dienst in de Industriële Samenleving vanwege de Kerken (DISK)
- Jeltien Kraayeveld-Wouters, Burgemeester van Hilversum
- Drs. Alfons Kroese, Provinciale Overste OCD
- Dr. Harry de Lange, Emeritus hoogleraar Sociale Ethiek
- Prof. Dr. Jacqueline Soetenhorst de Savornin Lohman, Hoogleraar Pedagogische Wetenschappen Universiteit van Amsterdam
- Prof. Dr. Jan Tinbergen, Emeritus Hoogleraar Ontwikkelings-programmering
- Ds. Hans Visser, Predikant Paulus Kerk Rotterdam
- Drs. Bas Vos, Voorzitter Directie Hema
- Martin Vijverberg, OP
- Ds. Wim van Zee, Algemene secretaris Raad van Kerken Nederland
- Prof. Dr. Henk van Zuthem, Emeritus Hoogleraar Universiteit van Twente, Rector CNV-Kaderschool.

Input

landelijke manifestaties en studieconferenties van arbeidsongeschikten-organisaties.

Het bestuur wijst bijdragen toe op grond van gedocumenteerde aanvragen. Het baseert zich daarbij op de statuten en de beleidsuitgangspunten van de Stichting Fonds-WAO-beweging.

Waar nodig wint zij, alvorens te beslissen, onafhankelijk advies van derden in. Jaarlijks zal een bestedingen-overzicht van het Fonds beschikbaar worden gesteld.

Bestuur Stichting Fonds Nederlandse WAO-beweging,

Joop Mantel, voorzitter
Joop Zwart, secretaris
Jan van der Winden, penningmeester
Bareld Postma, lid
Loe Moens, lid.

Secretariaat Fonds WAO-beweging
Anninksweg 106
7552 DX Hengelo

Postbank 02 56 618
SNS-Bank 95 78 00 290

Abonnementsprijs 1993

Met ingang van het volgende nummer (nr.110), onder de nieuwe naam **MO/Samenlevingsopbouw** zal de abonnementsprijs f 67.50 bedragen voor het eerste en f 62.50 voor het tweede en verdere abonnementen. Onder invloed van de stijging van met name de postale tarieven ziet de uitgever zich genoodzaakt deze, overigens bescheiden prijsverhoging door te voeren.

Kees van der Flier en Paul Stouten, **Onderzoek vergeleken: een vergelijking van de opzet en methodiek van zeven onderzoeken gericht op de aanpak van naoorlogse wijken.** Publikatieburo Bouwkunde, faculteit Bouwkunde, TU Delft, 1992.

Het is pas de laatste jaren dat er meer onderzoek uitgevoerd wordt dat de problematiek van naoorlogse wijken vanuit meerdere optieken bekijkt en waarin de integrale aanpak van deze achterstandswijken wordt bestudeerd.

In bovengenoemd rapport zetten Kees van der Flier en Paul Stouten de overeenkomsten en verschillen van deze recente onderzoeken op een rijtje. Zij hebben vooral gekeken naar de manier waarop de brede invalshoek is verwerkt in de opzet en methodiek van het onderzoek, en naar de wijze waarop in de opzet en methodiek rekening gehouden is met de veranderde verhouding tussen gemeente, beheerders en bewoners. Het gaat hen hierbij meer om een inventarisatie dan om een beoordeling van de behandelde onderzoeken.

Bewonersgroep Gerbrandystraat, **De Weg naar Walcheren.** Vlissingen, 1992

Dit aardige voorbeeld van 'wijkgeschiedenis' voert de lezer aan het handje terug naar de vroege middeleeuwen. In die tijd vormden zich in het huidige Zeeland de krekken. De Gerbrandystraat is de huidige benaming van een zandkreekrug tussen Vlissingen en Koudekerke, die al eeuwen lang dienst doet als verbindingsroute, maar ook als woonplaats. Uit de verhalen van de bewoners blijkt dat deze weg ook wel eens Koudekerkseweg, en Vlissingestraat heeft geheten. Al met al valt er een groot accent op de oorlogsjaren in deze publicatie. Naast archiefstukken, zijn er ook veel egodocumenten gebruikt. De inzet van de bewoners, onder

begeleiding van het opbouwwerk, adviesgroep P2O, heeft geleid tot een zeer lezenswaard boekje, waarin vooral het onder de bewoners aanwezige authentieke fotomateriaal opvalt.

Bestellen bij: Bewonersgroep Gerbrandystraat, Badhuisstraat 104, 4382 LV Vlissingen. Telefoon: 01184-16655.

Rik van Berkel et al., **Ouderen en uitkeringsgerechtigden in beweging. Belangenorganisaties in kaart gebracht.**, Utrecht, 1992.

Nederland kent talrijke belangenorganisaties van ouderen en uitkeringsgerechtigden. Zij behartigen de belangen van de miljoenen mensen in Nederland, die een uitkering ontvangen. Dit boek brengt 25 landelijke belangenorganisaties van uitkeringsgerechtigden en ouderen in kaart. Het beschrijft de ouderenbonden, pensioenorganisaties en belangenorganisaties voor arbeidsongeschikten, werklozen en vrouwen in de bijstand.

Voorts besteedt het aandacht aan organisaties van gehandicapten en aan groepen die zich inzetten voor de armen in Nederland. Ook het vakbondswerk voor uitkeringsgerechtigden en ouderen komt aan bod.

Dit boek zoekt een antwoord op de volgende vragen. Hoe zijn de belangenorganisaties georganiseerd? Hoeveel mensen organiseren ze? Voor welke belangen komen de organisaties op en hoe doen ze dat? Op welke manieren beïnvloeden de organisaties het beleid van bijvoorbeeld de overheid, werkgevers en uitvoeringsinstanties? Hoe staat het met de samenwerking tussen de organisaties? Ontwikkelen belangenorganisaties zich tot een 'derde sociale partner', naast werkgevers en werknemers?

Uitgegeven door uitgeverij Jan van Arkel, Utrecht.
ISBN 90 6224 302 9.

Het huismeesternetwerk

Bureau Basis Opleidingen Wonen (BOW) is in oktober gestart met netwerken van huismeesters in enkele Nederlandse steden. Dit is de uitkomst van een experiment, uitgevoerd in opdracht van de Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting (SEV).

Het experiment met Huismeesternetwerken in Haarlem, Spijkenisse en Zwolle heeft de kwaliteit en de continuïteit van het werk van huismeesters verbeterd. Alle betrokken partijen, te weten: huismeesters, verhuurders, de provinciale overheid en het ministerie van WVC gaven blijk van hun waardering. In oktober zijn ook huismeesternetwerken gestart in de regio Middelburg/Vlissingen en in Rotterdam. Intussen voert BOW overleg met verhuurders in Groningen, Amsterdam, Den Haag, Enschede, Zaandam en Leiden over de oprichting van een netwerk in die steden. In de loop van 1993 kunnen andere steden die belangstelling hebben aan deze lijst worden toegevoegd.

Er zijn huismeesters in vele soorten en maten. Sommigen van hen zijn aangesteld om de gemeenschappelijke ruimten schoon te houden, anderen hebben vooral een technische taak. En dan zijn er huismeesters met een sociale taak: het tegengaan van het vandalisme en het onderhouden van contacten met de bewoners.

De meeste huismeesters combineren deze taken. Ze doen hun werk onder vele namen: beheerder, conciërge, wijkbeheerder.

Ze zijn allemaal aangesteld om de veiligheid in en om het complex te vergroten, de vervuiling of zelfs verloedering tegen te gaan en de bewoners behulpzaam te zijn.

Het experiment

Over het algemeen heeft een wooncomplex een huismeester. Geen wonder dat huismeesters er dus wel eens behoefte aan hebben te kunnen bijpraten met collega's. Daarom startte in 1991 het project Huismeesternetwerk in drie steden: Spijkenisse, Zwolle en Haarlem. De verhuurders in deze steden met huismeesters in dienst vroegen wij deel te nemen aan dit experiment. Per stad werden drie bijeenkomsten georganiseerd. De huismeesters leerden elkaar kennen en bezochten stedelijke dienstverlenende instan-

ties. Bovendien bespraken ze door henzelf aangedragen onderwerpen. Het experiment is financieel gesteund door de Stuurgroep Experimenten Volkshuisvesting (SEV), het ministerie van WVC en de drie betrokken provincies. De huismeesters en de verhuurders hebben de bijeenkomsten zeer positief gewaardeerd. Het is daarom de bedoeling dit project uit te breiden naar andere steden.

Huismeestersproblemen

Een eerste vereiste voor een huismeester is technisch inzicht te kunnen koppelen aan een goede sociale vaardigheid. Een grote mate van zelfstandigheid en een redelijke dosis doorzettingsvermogen zijn nodig om het in dit beroep vol te houden. Dat neemt niet weg dat een huismeester wel degelijk problemen kan hebben.

Problemen als:

- tussen twee vuren zitten als de bewoner en de verhuurder het niet met elkaar eens zijn;
- moeizame contacten hebben met plaatselijke instanties;
- burens die elkaar het leven zuur maken;
- bewoners met psychische problemen die niet verwezen willen of kunnen worden;
- moeilijke vragen krijgen over

- rechten en plichten van huurders;
- klachten over het onderhoud van de woningen.

Een huismeester is bovendien vaak de eerste hulp bij ongelukken. Ook dat brengt een zware werkdruk met zich mee.

Problemen: oplossen of delen

Een huismeester heeft dus zeer specifieke problemen en leidt in het algemeen een vrij eenzaam bestaan. Niet zozeer eenzaam in de zin van weinig contacten met andere mensen, maar hij/zij ontbeert wel contacten met collega's.

Het Huismeesternetwerk kan daarin verandering brengen!

Daarin kunnen huismeesters in dezelfde stad elkaar leren kennen en hun ervaringen en problemen bespreken. Gezamenlijk kunnen ze hun licht opsteken bij vertegenwoordigers van plaatselijke instanties als de gemeenteraad, de politie of hulpverlenende instellingen.

De werkwijze van BOW

Basis Opleidingen Wonen (BOW) is een klein flexibel bureau dat trainingen geeft op het terrein van de volkshuisvesting. Ook in het opbouwen van Huismeesternetwerk kan BOW behulpzaam zijn.

Hoe gaan we te werk? In eerste instantie vragen wij de plaatselijke Federatie van Woningcorporaties of zij positief tegenover het Huismeesternetwerk staat.

Vaak nemen we ook contact op met de afdeling Volkshuisvesting van de gemeente. Vervolgens vragen we de plaatselijke verhuurders of bij hen huismeesters werkzaam zijn en of zij aan het project deel willen nemen. We benaderen de plaatselijke pers om die huismeesters te bereiken, die niet bij de gemeente of de federatie bekend zijn.

De eerste bijeenkomst is een kennismakingsbijeenkomst; men inventariseert de thema's voor de volgende bijeenkomsten. De ervaring leert dat er steeds weer nieuwe

Stadsvernieuwing en voorraadbeheer

huismeesters bijkomen en dat sommigen ook weer afhaken (bv. omdat ze een vakopleiding gaan volgen).

Het voordeel van een Huismeester-netwerk boven een cursus is dat we voortdurend op concrete problemen kunnen ingaan en dat, als instanties zich niet aan hun toezeggingen houden, wij hierop kunnen terugkomen. Van de bijeenkomsten worden korte verslagen gemaakt: hierin zijn nuttige namen, adressen en telefoonnummers terug te vinden.

Alle partijen hebben er baat bij

Het werk van een huismeester levert huurders, buurtbewoners, en verhuurders een aantal belangrijke voordelen op. Het leefklimaat verbetert, de veiligheid neemt toe en de onderlinge communicatie loopt vlotter.

De circa 3000 huismeesters in Nederland hebben in de praktijk van hun werk een aantal kenmerken gemeenschappelijk:

- Ze moeten een constante alertheid en technisch inzicht kunnen koppelen aan een goede sociale vaardigheid.
- Huismeesters werken vaak geïsoleerd. Hun werkgever zit op kantoor, maar zij komen daar zelden. Collega-huismeesters werken in hun eigen complex of buurt, dus een mogelijkheid om ervaringen uit te wisselen is er niet.
- Voor sommige huurders en/of buurtbewoners is hun huismeester onzichtbaar, want het werk van een huismeester valt pas op wanneer het niet gebeurt.
- Door deel te nemen aan de halfjaarlijkse bijeenkomsten van het netwerk kunnen de huismeesters hun isolement doorbreken. Ze wisselen onderling ervaringen uit en ze krijgen handige tips en belangrijke informatie aangereikt. Op iedere bijeenkomst van het netwerk zijn enkele vertegenwoordigers van gemeentelijke of maatschappelijke organisaties aanwezig om hun aanpak toe te lichten,

maar vooral om persoonlijk kennis te maken. Zo leren de huismeesters hun gezichten kennen en weten ze wie ze moeten bellen als er problemen komen die ze alleen niet kunnen oplossen.

Ontkokeren in de praktijk

De landelijke overheid beoogt, ondermeer bij monde van staatssecretaris Heerma, samenwerking tussen verhuurders onderling en tussen verhuurders en dienst- en hulpverlenende organisaties op regionaal of gemeentelijk niveau (ontkokering). Op directieniveau vindt al wel enig overleg plaats tussen sociale verhuurders, maar van structureel overleg met particuliere verhuurders en/of zorginstellingen is nog vrijwel nergens sprake. Het huismeesternetwerk kent dus een boeiend maatschappelijk neveneffect. De netwerken hebben een voortrekkersrol in de inmiddels algemeen nagestreefde trend naar "ontkokeren", want huismeesters van christelijke, katholieke en algemene woningbouwverenigingen wisselen ervaringen uit met collega's bij de woningbedrijven, makelaars, beleggers en ouderhuisvestingsprojecten binnen een stad.

Nadere inlichtingen

Nadere inlichtingen kunt u krijgen bij drs. Julieke Tellegen, directeur van het bureau Basis Opleidingen Wonen (BOW).

Bij BOW is tevens de volledige tekst van het verslag van het experiment met een huismeesternetwerk in Zwolle, Spijkenisse en Haarlem verkrijgbaar.

Adres: Groeneweg 55, 4197 HE Buurmalsen
tel.: 03455-77173

Volkshuisvestingspraktijk; Trends, thema's en toepassingen is de vernieuwde versie van de cursus Stadsvernieuwing en voorraadbeheer. De cursus wordt al een aantal jaren gezamenlijk georganiseerd door NWR, NCIV, Werkgroep '2duizend en VROM.

De cursus behandelt ontwikkelingen binnen de volkshuisvesting en richt zich daarbij vooral op vernieuwende voorbeelden uit de praktijk. De samenwerking tussen sociale verhuurders, bewoners en overheid staat daarbij centraal.

Aan het programma werken tal van inleiders mee die de praktijk van de volkshuisvesting goed kennen.

Daarnaast vinden er diverse excursies plaats en is er ruimte voor uitwisseling van ervaringen.

De cursus bestaat uit vijf tweedaagse blokken waarin achtereenvolgens aan de orde komen:

- Sociaal ondernemerschap in de volkshuisvesting;
- Kwaliteit in de volkshuisvesting;
- Marktgericht woningbeheer;
- Woonruimteverdeling;
- De stad centraal.

De cursus is bedoeld voor mensen die beroepsmatig betrokken zijn bij de volkshuisvesting. De uitwisseling van ervaringen vanuit verschillende invalshoeken maakt de cursus al vele jaren tot een van de interessantste op dit gebied.

Deelnemers komen uit de kring van corporaties en woningbedrijven, de gemeentelijke of provinciale overheid en maatschappelijke organisaties als opbouwwerk en woonconsumentenorganisaties.

Men kan zowel aan alle, als aan één of meer van de afzonderlijke blokken deelnemen. De kosten bedragen f 350,- per cursusblok, exclusief verzorging en verblijf.

Meer informatie en een gedetailleerd programma zijn te verkrijgen bij het Werkbureau Stadsvernieuwing en voorraadbeheer, Postbus 50051, 1305 AB Almere, tel. 036-5391529.

Leerschool De Wijk

Hoe scholen en wijkinstellingen kunnen samenwerken om de maatschappelijke kansen van groepen jongeren te verbeteren, blijkt in de wijk Het Nieuwe Westen in Rotterdam.

Binnen dit actiegeraad voor sociale vernieuwing staat de technische school voor Voorbereidend Beroepsonderwijs, De Beukelburg. De school telt 450 leerlingen. Tien van deze leerlingen volgen dit jaar een geheel nieuwe cursus **Wijkbeheer**.

De cursisten zijn allen nog slechts kort (maximaal 2 jaar) in Nederland woonachtig, zitten in het derde leerjaar en zijn 17 à 18 jaar oud. Hun kansen om via de geijkte weg de school met goed gevolg te beëindigen, zijn gering. De kans dat ze het leren zullen opgeven, is daarentegen groot. Er is een cultuurverschil en een taaldrempel te overwinnen. Daarom is een speciaal programma noodzakelijk gebleken.

Belangrijk onderdeel van de cursus is het leren door concrete werkervaring. Die ervaring doen de leerlingen op in tal van beheerprojecten in de omliggende wijken van de school. Zo kunnen zij van ervaren vakmensen op het gebied van onderhoud van woningen, straten, speelwerk- tuigen, plantsoenen en buurthuizen praktische handigheid leren. De school biedt de leerlingen daarbij een aangepaste, theoretische ondergrond, die op de leerplaatsen van belang is. Aan de lessen werken ook gastdocenten mee, die gerecru- teerd zijn uit de wereld van het "beheer". De school zorgt tevens voor een intensieve begeleiding van de leerlingen.

Inmiddels hebben de leerlingen de voorbereidingen in de school achter de rug. Daar hebben ze van alles geleerd over werktuigen, materiaal- behandeling en dergelijke. Na de herfstvakantie zijn ze begonnen die kennis toe te passen in de eerste praktijkperiode op de werkplaatsen. Er zijn in totaal 3 praktijkperiodes, van elk 6 weken.

De cursus wijkbeheer, die "Leerschool De Wijk" heet, duurt een jaar. Wanneer de leerling de cursus met goed gevolg heeft doorlopen, krijgt deze een certificaat. Daarmee kan hij zich nog een jaar verder bekwa- men binnen het aansluitende pro- gramma van "Rotterdam Compact". "Leerschool De Wijk" is het resultaat van een intensieve samenwerking tussen De Beukelburg, het project- bureau Sociale Vernieuwing in Het Nieuwe Westen en de stichting De Meeuw. De laatste is tevens finan- cier van het experiment.

Met de cursus hopen de betrokke- nen te bereiken dat leerlingen, die een extra risico lopen om vroegtijdig uit het onderwijs te vallen, toch binnen de school blijven, zodat zij zich kunnen kwalificeren voor een beroep of een vervolgopleiding. Tegelijkertijd oefenen vakmensen uit de wijk zich in het presenteren van hun beroep aan leerlingen, die vaak thuis dergelijke voorbeeldfiguren missen.

Voor verdere informatie:
W. Greeven, De Beukelburg, tel. 010-477 19 44;
H. Vis, Projectbureau Sociale Ver- nieuwing Nieuwe Westen, tel. 010-476 04 44;
R. van Genderen, De Meeuw, tel. 010-486 30 22. ■

Werken aan een veilige school

Hoe zet je een beleid tegen onge- wenste intimiteiten op; wat is de rol van een vertrouwenspersoon; hoe stel je een klachtenprocedure op; wat te doen aan ongewenste intimi- teiten bij stages?

Met deze en andere vragen is het Implementatieteam Ongewenste Intimiteiten het afgelopen jaar geconfronteerd.

In totaal zijn er 66 vragen behan- deld. Drie keer is er (tevens) sprake

geweest van een hulpvraag in verband met actuele klachten over seksuele intimidatie. Adviezen over het ontwikkelen en invoeren van schoolbeleid ten aanzien van onge- wenste intimiteiten en de positie van de vertrouwenspersoon scoren het hoogst.

Er zijn vragen om advies geweest van MBO-colleges, vormingsinstitu- ten en BBO-scholen, basisonder- wijs, AVO, HBO en gemeenten, ook instellingen buiten het onderwijs wisten het Implementatieteam te vinden.

Uit het jaarverslag *Werken aan een veilige school* dat onlangs is gepu- bliceerd blijkt dat het Implementatie- team diverse malen een bijdrage heeft geleverd aan school-studieda- gen over ongewenste intimiteiten en is het voor persoonlijk consult op de school uitgenodigd.

Door twee landelijk georganiseerde studiedagen en door de vele per- soonlijke en telefonische consulta- ties heeft het Implementatieteam op verschillende scholen een bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling en de implementatie van een beleid tegen ongewenste intimiteiten. Daarnaast heeft het team een bijdrage geleverd aan de deskundig- heidsbevordering van uitvoerders van dit beleid, in casu de vertrou- wenspersonen.

Het Implementatieteam constateert dat het in de verslagperiode een "stevig begin heeft kunnen maken met het verwezenlijken van haar doelstelling" en stelt dat er "duidelijk in een behoefte wordt voorzien". Het Implementatieteam is vorig jaar oktober met steun van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen van start gegaan met als doel het overdragen van ervaringen en deskundigheden op het gebied van preventie en bestrijding van onge- wenste intimiteiten op scholen.

Het jaarverslag kan worden besteld bij het Implementatie- team, Maltie Bihari, Postbus 9175, 3506 GD Utrecht, tel. 030-369228; prijs f 10,00 (excl. porto). ■

Evenwicht en respect

Nasreddin Hodja, de held van ontelbare volksverhalen uit het Midden-Oosten, werd op een dag door een vriend aangesproken: *Hodja, iedere dag zie ik een merkwaardig verschijnsel. Als de mensen 's-morgens aan het werk gaan, lopen ze in grote chaos alle richtingen uit in plaats van geordend dezelfde kant uit te gaan.*

Laat het zo blijven, want o wee de dag dat de mensen in dichte drommen, als een kudde achter haar herder, allen dezelfde kant uitgaan. Dan zal de wereld uit zijn evenwicht raken.

De Eerste Wereld stelt zich graag ten voorbeeld aan de Derde Wereld. We zien haar immers graag dezelfde kant uitgaan als wij. Maar de Derde Wereld wil liever wat meer evenwicht en respect.

Met de Novib kalender proberen wij een steentje bij te dragen aan dat evenwicht. Zoals altijd neemt ook de 1993-editie u weer mee naar de drie continenten in het Zuiden: van een intiem familieportret uit Jemen tot een indrukwekkend terrassenlandschap in China; van een bonte stoet straatmuzikanten uit Kameroen tot een huwelijksfeest in Mexico.

De Novib kalender 1993

Voor de negentiende maal op rij is de Novib kalender verschenen. Een indrukwekkende kalender met een eigenzinnig formaat (26 x 60 cm), met prachtige kleurenfoto's uit de Derde Wereld. Een heel jaar lang elke maand opnieuw een fascinerend uitzicht op een nieuw inzicht.

Fotografie

Topfotografen uit de gehele wereld stuurden hun beste materiaal in, waaruit een internationale commissie de meest aansprekende foto's koos. Foto's, die het veelzijdige en boeiende gezicht van de Derde Wereld laten zien. een wereld waar gefeest en gelachen wordt, gehuild en gerouwd, maar bovenal een wereld waar plaats is voor iedereen. 1993: jaar van de autochtone volkeren en van de Sahel.

De VN hebben 1993 uitgeroepen tot het "jaar van de autochtone volkeren". Volkeren die zich duizenden jaren lang in harmonie met hun omgeving wisten te handhaven. Als eerbewijs aan deze volkeren opent de kalender met een portret van

twee Yanomami-indianen uit het Amazonegebied.

Op de achterkanten komen de bewoners uit de Sahel aan het woord. Tot voor kort leefden ook zij in symbiose met hun omgeving, maar het ecologisch evenwicht is er nu grondig verstoord. Herstel begint met luisteren naar wat de mensen daar zelf te zeggen hebben.

Hoe te bestellen

De kalender 1993 (f 33,50) kan besteld worden bij Novib, Antwoordnummer 10720, 2501 WB Den Haag, tel. 070-342 17 66.

